

Извештај Експертске групе за праћење реализације 1. 2.
и 3. захтева студентских пленума

Београд, 5. март 2025. године

Садржај

Извештај поводом првог студентског захтева	1
1. Сажетак извештаја	1
2. Садржај Првог студентског захтева	4
3. Мандат Експертске групе	4
4. Структура извештаја	5
5. Техничка и градилишна документација	5
5.1. Увод	5
5.2. Предмет анализе	6
5.3. Ограничења и опсег спроведене анализе	8
5.4. Техничка документација коју израђују пројектанати и пројектни задаци за израду техничке документације	9
5.5. Документи надлежних органа у процесу прибављања услова, дозвола и сагласности на техничку документацију	14
5.6. Градилишна документација - документација за извођење радова коју израђује извођач	16
5.7. Гградилишна документација - грађевински дневници, грађевинске књиге, привремене и окончане ситуације, записници, атестна документација, документација надлежних органа у процесу извођења радова	17
5.8. Остала техничка и градилишна документација	23
5.9. Сажетак	24
6. Пословна документација	26
6.1. Увод	26
6.2. Предмет анализе	26
6.3. Ограничења и опсег спроведене анализе	28
6.4. Налази чињеничног стања објављене документације која се односи на избор подизвођача и добављача	29
6.5. Налази чињеничног стања пословне документације која се односи на ангазоване подизвођаче – огранке кинеских компанија у Републици Србији	31
6.6. Налази чињеничног стања пословне документације која се односи на ангазоване српске подизвођаче првог нивоа	32

6.7.	Сажетак.....	40
7.	Правни аспекти за први студентски захтев.....	42
7.1.	Увод	42
7.2.	Правне последице (не)објављене документације	42
7.3.	Грађанско-правна одговорност за пад надстрешнице.....	44
7.4.	Одговорност и обавезе Извођача према Комерцијалном уговору.....	45
7.5.	Одговорност Финансијера и Инвеститора према Комерцијалном уговору 46	
7.6.	Закључак о расподели одговорности (Било „закључак“).....	47
7.7.	Корупција	48
7.8.	Поступци који су покренути у циљу утврђивања одговорности.....	51
7.9.	Сажетак.....	55
	Извештај поводом другог и трећег студентског захтева	57
1.	Сажетак извештаја.....	57
2.	Мандат и поступање Експертске групе	58
3.	Извештај поводом другог студентског захтева	61
3.1.	Садржај другог студентског захтева.....	61
3.2.	Анализа и мишљење Експертске групе	62
4.	Извештај поводом трећег студентског захтева	68
4.1.	Садржај трећег студентског захтева	68
4.2.	Контекст и правни оквир.....	69
4.3.	Анализа и мишљење Експертске групе	73

Извештај поводом првог студентског захтева

1. Сажетак извештаја

Сажетак у вези са техничком и градилишном документацијом

У вези са првим студентским захтевом Експертска група је, на основу анализе доступне документације у оквиру наведених извора и имајући у виду претходно изнете критеријуме, законски оквир и ограничења, закључила следеће:

Када је у питању **Техничка и градилишна документација (укључујући и повезане документе надлежних органа)**, у оквиру извора наведених у тачки 3.1 Извештаја, **није могуће остварити увид у комплетну документацију** која се тиче реконструкције, адаптације и доградње станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад.

Примећено је и да је ситуација везано за доступност различита у зависности од врсте документације, нпр. техничка документација коју израђују пројектанти доступна је јавности у великом проценту, док документација коју за потребе извођења радова израђују извођачи готово у потпуности није јавно доступна. Такође, за одређене категорије докумената, услед неуредности и неконзистентности објављеног материјала, није било могуће утврдити да ли објављена документација укључује сва документа те категорије.

Када је у питању градилишна документација, грађевински дневници извођача који су јавно доступни, нису у потпуности вођени у складу са важећим Правилником и нису у потпуности усклађени са јавно доступним извештајима Надзорног органа. Нису јавно доступни грађевински дневници свих подизвођача, иако је, на основу доступних записника са састанака констатовано да су, након увођења у посао, сви подизвођачи почели да воде своје грађевинске дневнике. Месечни извештаји извођача радова, такође нису јавно доступни. Када је у питању пратећа документација која је, као обавеза извођача, претходила извођењу радова, нису јавно доступни динамички планови (иницијални и кориговани) са свом пратећом документацијом (механизација, људски ресурси, планови набавки материјала и сл.).

Сажетак у вези са пословном документацијом

У вези са пословном документацијом, а која чини део документације на коју се односи први студентски захтев, дајемо сажетак налаза чињеничног стања о (не)објављеним документима:

1. Документација која се односи на процес избора подизвођача и добављача на Пројекту модернизације и реконструкције Мађарско-српске железнице на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија), укључујући и подизвођаче и добављаче изабране за извођење радова на Железничкој станици Нови Сад **није пронађена**. Узрок недостатка ове документације могао би бити или њено необјављивање или њено непостојање услед неспровођења процедуре утврђене чланом 16 Комерцијалног уговора.
2. Објављена документација која се односи на сагласност Финансијера и Инвеститора на избор подизвођача/добављача ангажованих од стране извођача за извођење радова на Железничкој станици Нови Сад **није потпуна** имајући у виду да поједине сагласности на избор одређених подизвођача/добављача недостају. Узрок недостатка сагласности могао би бити или њено необјављивање или њено непостојање.
3. Објављена пословна документација која се односи на подизвођачке уговоре, прилоге уз подизвођачке уговоре и анексе подизвођачких уговора, а све у вези са подизвођачким радовима на Железничкој станици Нови Сад **није целовита** (имајући у виду да поједини анекси и прилози основних уговора недостају, као и да поједини основни уговори не садрже све странице). Узрок недостатка ове документације могао би бити њено необјављивање или недостављање од стране учесника у процесу, будући да је њено постојање утврђено кроз анализу садржине других објављених докумената.
4. Објављена пословна документација која се односи на привремене и окончане ситуације и фактуре, а у вези са подизвођачким радовима на Железничкој станици Нови Сад, **није потпуна** (имајући у виду да поједине привремене и окончане ситуације као и фактуре недостају) док поједини објављени пословни документи из ове групе **имају формалне недостатке**. Узрок недостатка ове документације могао би бити њено необјављивање или недостављање од стране учесника у процесу, као и њено непостојање.

Без недосћајуће документације није могуће ујарити уговорене њослове са сћварно изведеним и фактурисаним њословима, нићи ујоредити уговорене њослове са оним који су љредвиђени Комерцијалним ујовором и њејовим анексима.

Сажетак у вези са правним аспектима

Основно правно питање које лежи у позадини првог студентског захтева је питање одговорности, односно предузимања одговарајућих правних корака у вези са расположивом документацијом.

Невезано од кривичне одговорности која се утврђује у покренутим кривичним поступцима неопходно је поставити и питање одговорности у смислу члана 84 Комерцијалног уговора према коме одговорност за телесне повреде, болести или смрт било које особе лежи или на Извођачу (кинеским компанијама *China Railway International Co.Ltd* и *China Communications Construction Company Ltd*) или на Финансијеру (Влада Републике Србије) и Инвеститору (АД "Инфраструктуре железнице). Одговорност у том смилу примарано је на Извођачу, осим ако је до последице дошло услед непажње, намерног чина или кршења Уговора од стране Финансијера или Инвеститора (чл. 84 ст. 2). Ако Инвеститор користи део радова пре издавања потврде о пријему, извођач од тог дана престаје да буде одговоран за старање о тој поддеоници, а одговорност прелази на Инвеститора (чл. 61 ст. 5). Из расположиве документације не произилази да је извршен технички пријем радова, па се поставља питање разлога за коришћење Железничке станице у Новом Саду мимо ове одлуке.

Није нам познато да ли је у конкретном случају утврђивана одговорност за пад надстрешнице у складу са поступком регулисаним главом XIX Комерцијалног уговора, односно пред комисијом за решавање спора или међународном арбитражом. Њено утврђивање је не само у интересу јавности, већ је важно и из угла кривичних поступка који се воде, посебно из угла постојања дилеме у вези пропуста струке или постојања корупције у спровођењу пројекта. Јер ако је надстрешница пала искључиво услед пропуста струке, неизбежно је поставити питање одговорности главног извођача, имајући у виду да је према чл. 16 ст. 10 Уговора, извођач одговоран за поступке и непоступање свих подизвођача, њихових представника или запослених исто као да су то поступци или непоступање самог Извођача. Ако је са друге стране надстрешница пала услед пропуста Извођача и Инвеститора, онда је корупција заправо основни узрок њеног пада.

Корупцију тумачимо у ширем смислу не само економске већ и политичке корупције, а расположива и недостајућа документација буди сумњу на њено постојање. Недостатак конкурсне документације, намеће питање на који начин и по ком основу су бирани подизвођачи, отварајући питање њихове улоге и компетентности за одређене врсте послова. Висока концентрација послова код одређених подизвођача може укључивати вештачко увећање трошкова пројекта, смањење квалитета изведених радова, и ненаменско трошење јавних средстава. Недостатак уговора између Извођача и кинеских компанија које се налазе на првом нивоу подизвођача отежава праћење финансијских трансакција, омогућава надфактурисање радова, а није јасно ни који је део посла суштински реализован преко ових компанија. Постоји сумња и на учешће тзв. фантомских фирми са минималним капиталом и наглим растом, које омогућавају извлачење и прање новца, без стварног оперативног

ангажмана. Недостатак прилога појединих уговора и неких привремених ситуација, отежава праћење стварно изведених радова, уговорених и исплаћених цена.

На основу званичних саопштења, Експертска група закључује да су од стране надлежних органа покренути одређени кривични поступци, за кривична дела против опште сигурности и за коруптивна кривична дела. Највећи део кривичних поступака води се против стручних лица која су на неки начин повезана са реконструкцијом зграде Железничке станице.

2. Садржај Првог студентског захтева

Први студентски захтев иницијално (новембар 2024) подразумева: „Објављивање комплетне документације о реконструкцији Железничке станице у Новом Саду.“

У оквиру *Конкретизације захтева студента* за први захтев (26.12.2024) наведено је и: “Указујемо да циљ овог захтева није само да се документација учини доступном јавности већ да се подстакне тужилаштво да у оквиру свог система функционисања исту прегледа те да након тога предузме кораке који су предвиђени законом“

НАПОМЕНА:

У првом студентском захтеву наведено је *документација о реконструкцији Железничке станице у Новом Саду*, такође, на основу свега везано за ову тему до сада изнетог, како од стране *Студента у блокади*, тако и од стране других, у јавном простору присутних актера, чини се да је тема захтева документација везана за станичну зграду у Железничкој станици Нови Сад (како је и именована у техничкој и другој објављеној документацији). Имајући у виду наведено, као и чињеницу да појам *железничка станица* у контексту железничке инфраструктуре обухвата читав комплекс станице што, осим станичне зграде, укључује комплетну инфраструктуру станице (колосеке, пероне, потходнике, друге зграде у функцији инфраструктуре...), а што није било предмет јавне дискусије, фокус овог извештаја је на документацији која се односи на станичну зграду у Железничкој станици Нови Сад, осим у случајевима када документацију која се тиче станичне зграде истовремено и документација целине комплекса железничке станице, а у неким случајевима и целе деонице железничке пруге Нови Сад – Суботица – Државна граница (Келебија).

3. Мандат Експертске групе

Одлуком Сената Универзитета у Београду, од 5. фебруара 2025. године, формиране су две експертске групе које ће се бавити праћењем захтева студентских пленума. Задатак експертских група је да, на основу доступне документације и стручне анализе, израде извештај који ће бити представљен Проширеном ректорском колегијуму и

студентским пленумима. Улога Експертске групе је да обезбеде стручно мишљење, како би пленуми могли донети одлуке на основу проверених чињеница.

С тим у вези, сврха Извештаја није утврђивање испуњености студентских захтева (у овом конкретном случају првог студентског захтева) већ информисања Проширеног ректорског колегијума Универзитета у Београду и студентских пленума о чињеницама у вези са документацијом објављеном до тренутка писања Извештаја.

Напомињемо да налази изведени у извештају за први студентски захтев не залазе у исцрпне радње које су у интервенцији релевантних надлежних институција, не ограничавају потребу да се у исцрпним документима користе и друга документација која није објављена на званичним веб-страницама јасно наведених у извештају, те самим тим нису довољни за одређивање одговорности учесника у Пројекту модернизације и реконструкције Мађарско-српске железнице на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија), и ни на који начин не прејудуцирају даљи шок исцраје, као ни исходе који ће произаћи из тих процеса.

4. Структура извештаја

Имајући у виду битност увида у комплетност документације кроз различите експертске приступе, у зависности од врсте и дела документације, овај извештај структуриран је у складу са експертским областима на следећи начин:

- Техничка и градилишна документација¹
- Пословна документација
- Правни аспекти за први студентски захтев

5. Техничка и градилишна документација

5.1. Увод

Врста документације, њена позиција у процесу изградње као и разноврсност актера надлежних / одговорних, у оквиру процеса реконструкције, доградње и адаптације станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад, определили су нас да део Извештаја који се тиче техничке и градилишне документације (укључујући и повезане документе надлежних органа), чија је комплетност предмет разматрања, класификујемо у више сегмената:

- техничка документација коју израђују пројектанти и пројектни задаци за израду техничке документације;

¹ Укључујући и повезане документе надлежних органа.

- документи надлежних органа у процесу прибављања услова, дозвола и сагласности на техничку документацију;
- градилишна документација - документација за извођење радова коју израђују извођачи;
- градилишна документација – грађевински дневници, грађевинске књиге, привремене и окончане ситуације, записници, атестна документација, документа надлежних органа у процесу извођења радова;
- остала документа.

5.2. Предмет анализе

Извори

Као одговор на први студентски захтев, Влада Републике Србије - Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Акционарско друштво за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ и Врховно јавно тужилаштво у Новом Саду, објавили су електронску документацију доступну на следећим веб страницама:

1. веб странице Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (сајт МГСИ):
 - <https://www.srbija.gov.rs/dokument/843976/dokumenta-ministarstva-gradjevinarstva-saobracaja-i-infrastrukture-koja-se-ticu-moguceg-izvršenja-krivcnog-dela-povodom-pada-nadstresnice-na-zeleznickoj-stanici-u-novom-sadu-1-novembra-2024-godine.php>
 - <https://www.srbija.gov.rs/dokument/844348/dokumenta-ministarstva-gradjevinarstva-saobracaja-i-infrastrukture-koja-se-ticu-moguceg-izvršenja-krivcnog-dela-povodom-pada-nadstresnice-na-zeleznickoj-stanici-u-novom-sadu-1-novembra-2024-godine-22.php>
 - <https://www.srbija.gov.rs/dokument/845935/dokumenta-ministarstva-gradjevinarstva-saobracaja-i-infrastrukture-koja-se-ticu-moguceg-izvršenja-krivcnog-dela-povodom-pada-nadstresnice-na-zeleznickoj-stanici-u-novom-sadu-1-novembra-2024-godine-22.php>
2. веб страница Акционарско друштво за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“, Београд (сајт ИЖС)
 - https://infrazs.rs/dokumenta_o_padu_nadstresnice/
3. веб страница Вишег јавног тужилаштва у Ново Саду (сајт ВЈТНС):

- <https://novisad.vjt.rs/aktuelnosti/vazno/>

Стручна мишљења презентована у овом Извештају су, у смислу предмета анализе, ограничена на документацију објављену на наведеним *web* страницама. Други извори информација и података нису били предмет анализе.

Критеријуми

Разматрање комплетности објављене документације засновано је на следећим критеријумима:

- Важећи прописи (Закони и подзаконска акта)
- Уговорна документација*
- Пројектни задаци Инвеститора*
- Општи и технички услови за извођење радова дефинисани у техничкој (пројектној) документацији (нпр. обавезе извођача дате у опису радова и у оквиру предмера радова, а везано израду детаља и радионичких цртежа на које пројектант даје сагласност)
- Документи објављени током процеса објављивања документације на *web* страницама наведеним у делу 3.1 Извештаја а чији садржај упућује на додатну документацију која није дефинисана претходно изнетим критеријумима (нпр. дописи уз достављање документације Вишем јавном тужилаштву у Новом Саду, додатна упутства Инвеститора за пројектанте и извођаче, налози надзора...)

*комплетност ове врсте документације такође је предмет овог Извештаја

Законски оквир

Законски оквир, када је у питање комплетности документације која је предмет разматрања одређен је, пре свега:

- Законом о планирању и изградњи, "Службени гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 - исправка, 64/2010 – УС/2011, 121/2012, 42/2013 - УС, 50/2013 - УС, 98/2013 - УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - гр. закон, 9/2020, 52 од 24/2021, 62/2023. (у даљем тексту ЗПИ) и подзаконским актима који га прате
- Законом о посебним поступцима ради реализације пројеката изградње и реконструкције линијских инфраструктурних објеката од посебног значаја за Републику Србију "Службени гласник РС", бр.9/2020., престао да важи 04.08.2023. "Службени гласник РС", бр. 62/2023

- Уредбом о утврђивању листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, "Сл. гласник РС", бр. 114/2008
- Законом о заштити од пожара, "Сл. гласник РС", бр. 111/2009, 20/2015, 87/2018 и 87/2018 - др. закони и пратећа подзаконским актима
- Законом о културним добрима, "Сл. гласник РС", бр. 71/94, 52/2011 - др. закони, 99/2011 - др. закон, 6/2020 - др. закон, 35/2021 - др. закон, 129/2021 - др. закон и 76/2023 - др. закон, и пратећим подзаконским актима

5.3. Ограничења и опсег спроведене анализе

Објављена документација чији су извори наведени у делу 3.1 Извештаја много је ширег обухвата од оног дефинисаног првим студентским захтевом и делом се односи на цео Пројекат модернизације и реконструкције Мађарско-српске железнице на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија).

Наведена ситуација подразумева, на пример, да је истом Грађевинском дозволом обухваћена читава деоница пруге Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија) са свим садржајима у функцији те трасе – 25 сегмената трасе пруге са инфраструктурним и саобраћајним елементима укључујући и друмске саобраћајнице у зони путних прелаза (65 позиција), 17 службених места (од чега 10 комплекса железничких станица и 4 стајалишта - укупно 70 архитектонских објеката), пратећим рушењима, заштитом и измештањем инфраструктурних мрежа и изградњом недостајуће инфраструктуре. Техничку документацију достављену само уз захтев за издавање Грађевинске дозволе чини преко 1200 свезака пројеката и елабората, од чега се на комплекс железничке станице Нови Сад односи око 7 % докумената, а на саму станичну зграду мање од 3%.

Налази изведени у овом Извештају не могу служити за оцену комплетности објављене документације за цео Пројекат.

Претрага наведених интернет страница извршена је са циљем идентификовања и издвајања документације која се односи на први студентски захтев. Претрага је била отежана не само због огромног броја објављених појединачних докумената већ и услед несистематичног распореда докумената, дуплирања докумената на различитим страницама, неадекватног означавања докумената, случајева објављивања празних фолдера или докумената са фотографијама USB-а уз упућивање да је на датом USB-у тражени документ. Додатно, из садржине појединих докумената није било увек могуће једнозначно одредити да ли се документ односи на предмет анализе. Имајући

у виду претходно наведено, процењујемо да постоји неизбежан, мада низак ризик да неки релевантан документ није идентификован иако је био објављен.

5.4. Техничка документација коју израђују пројектанати и пројектни задаци за израду техничке документације

Техничка документација коју израђују пројектанати, када разматрамо реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад, а у контексту надлежним прописима дефинисане процедуре (ЗПИ, прописи који се тичу заштите животне средине и прописи за инфраструктурне објекте од посебног значаја за РС), обухвата:

- **ИДЕЈНО РЕШЕЊЕ (ИДР)**

Идејно решење израђује се за пошребе формулисања концепције и планиране изградње и прибављања Локацијских услова.

- **СТУДИЈА ОПРАВДАНОСТИ СА ИДЕЈНИМ ПРОЈЕКТОМ (ИДП)**

Идејни пројекат се, за објекте наведене у члану 133. ЗПИ, израђује за пошребе израде Студије оправданости и разраде концепције предвиђене Идејним решењем у складу са Локацијским условима. Студија оправданости и Идејни пројекат подлежу стручној контроли Ревизионе комисије за стручну контролу техничке документације МГСИ (у даљем тексту Ревизиона комисија)

- **СТУДИЈА ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

Студија о процени утицаја на животну средину је документ којим се анализира и оцењује квалитет чинилаца животне средине и њихова осетљивост на одређеном простору и међусобни утицаји постојећих и планираних активности а који је, у случају пројекта материјалних железничких пута укључујући припадајуће објекте (мостове, тунеле и станице), прописана обавеза.

- **ПРОЈЕКАТ ЗА ГРАЂЕВИНСКУ ДОЗВОЛУ (ПГД)**

Пројекат за грађевинску дозволу, за објекте наведене у члану 133. ЗПИ, израђује се за пошребе даље разраде пројектованих решења утврђених Идејним пројектом и пошребе прибављања Грађевинске дозволе.

- **ПРОЈЕКАТ ЗА ИЗВОЂЕЊЕ (ПЗИ)**

Пројекат за извођење се израђује за пошребе праћења објекта и извођења радова. Пројектом за извођење се разрађују детаљи и технолошка решења који су одређени у ПГД. Пројекат за извођење, односно поједини његови делови, чине и документацију у процедури прибављања сагласности од стране надлежних органа и имаоца јавних

овлашћења (ИЈО), када је та обавеза предвиђена пројектом или прелиминарно издатим условима од стране ИЈО.

- **ПРОЈЕКАТ ИЗВЕДЕНОГ ОБЈЕКТА (ПИО)**

Пројекат изведеног објекта се израђује за потребе прибављања употребне дозволе, коришћења и одржавања објекта.

У случају да ипак истражења објекта, односно извођења радова није дошло до одсуства од пројекта за извођење, инвеститор, вршилац стручног надзора и одговорни извођач радова оверавају насловне стране делова пројекта за извођење, чиме се потврђује да је изведено стање једнако пројектованом стању, а ПЗИ се смањра ПИО.

У случају да је ипак истражења објекта, односно извођења радова, дошло до одсуства од ПЗИ, која нису у складности са локацијским условима и истраживачком дозволом, пројекти, односно делови ПИО се израђују као нови, или као допуњени ПЗИ, са изменама или допунама до којих је дошло током истраже.

Пројекат изведеног објекта није у искључивој надлежности Пројектанта, израда или неких његових делова, може од стране Инвеститора бити поверена и Извођачу.

У случају извођења радова на постојећим објектима техничка документација садржи и приказ стања које је утврђено на основу архивског пројекта, уз обавезно реферисање на тај архивски пројекат или архивски пројекат или снимак постојећег стања уколико архивски пројекат не постоји.

Прописана форма претходно наведене техничке документације подразумева .pdf документе оверене електронским потписом. У оквиру обједињене процедуре електронским путем графичка документација пројекта, осим у оквиру електронски потписаног .pdf документа, обавезно се доставља и у .dwg или .dxf (.dxf) формату, чију јавну доступност, будући да је садржај идентичан оном у .pdf документу, нисмо разматрали.

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ДОСТУПНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

- **ИДЕЈНО РЕШЕЊЕ (ИДР)**

Комплетна документација ИДР за реконструкцију и адаптацију станичне зграде у железничкој станици Нови Сад, као и целокупна документација ИДР за модернизацију, реконструкцију и изградњу деоница пруге Нови Сад - Суботица - Државна граница (Келебија) **доступна је јавности у прописаној форми** (сајт МГСИ)

- **СТУДИЈА ОПРАВДАНОСТИ СА ИДЕЈНИМ ПРОЈЕКТОМ (ИДП)**

Комплетна документација Студије оправданости и ИДП за реконструкцију и адаптацију станичне зграде у железничкој станици Нови Сад, као и целокупна документација ИДП за модернизацију, реконструкцију и изградњу деоница пруге Нови Сад - Суботица - Државна граница (Келебија), прихваћена од стране Ревизионе комисије, доступна је јавности у прописаној форми (сајт ВЈТНС)

Објављена документација Студије оправданости, осим Идејног пројекта, обухвата Студију изводљивости, Саобраћајну студију и **СТУДИЈУ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ.**

- **ПРОЈЕКАТ ЗА ГРАЂЕВИНСКУ ДОЗВОЛУ (ПГД)**

Комплетна документација ПГД за реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде у железничкој станици Нови Сад, као и целокупна документација ПГД за модернизацију, реконструкцију и изградњу деоница пруге Нови Сад - Суботица - Државна граница (Келебија), доступна је јавности у прописаној форми (сајт МГСИ).

Објављена документација ПГД обухвата и Извештај о техничкој контроли ПГД.

- **ПРОЈЕКАТ ЗА ИЗВОЂЕЊЕ (ПЗИ)**

Комплетна документација ПЗИ за реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде у железничкој станици Нови Сад доступна је јавности у прописаној форми (сајт ВЈТНС и сајт МГСИ)

Извештаји Стручног надзора о прегледу техничке документације саставни су део сваког дела ПЗИ.

- **ПРОЈЕКАТ ИЗВЕДЕНОГ ОБЈЕКТА (ПИО)**

Од документације ПИО за реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад јавно су доступни само делови ПИО: 1/1.1 Пројекат архитектуре и 2/9.1.1.1 Пројекат конструкције – СТАТИЧКИ ПРОРАЧУН, у прописаној форми, (сајт ИЖС). Остали делови ПИО било као ПИО, било као ПЗИ оверен од стране инвеститора, стручног надзора и извођача који потврђују да је изведено стање једнако пројектованом стању нису јавно доступни.

Како се, иако за извршене радове на станичној згради у Железничкој станици Нови Сад није издата употребна дозвола, у ком случају би смо били сигурни да је комплетна документација ПИО морала бити израђена, на основу докумената доступних на сајту МГСИ (р.б. 71. *Мејл Милана Бановића упућен Емилији Себић, њодношење захтева за технички пријем за целину 9 са приложеном документацијом 29. 10. 2024. и р.б. 72. Информација имејлом од председника Комисије за технички преглед Триојројект д.о.о да је извештај за целину 9 - станична зграда Нови Сад завршен и послат на електронско*

йоййисивање 1. 11. 2024.) може закључити да је Технички преглед реализованих радова на предметном објекту у току, за очекивати је да је документација ПИО, у којој год од две поменуте форме, израђена.

Прописима дефинисана техничка документација коју израђују пројектанти и која је искључиво у њиховој надлежности, **доступна је у целини**, у прописаној форми, **закључно са Пројектом за извођење**, док документација Пројекта изведеног објекта **већим делом није доступна јавности**.

Везано за документацију о постојећем стању објекта у оквиру предметне техничке документације у Пројекту архитектуре приказ постојећег стања дат је кроз снимање објекта на лицу места, уз навођење да: „Архивски примерак за цео објекат није нађен. Пројектанту су били доступни делови архивског пројекта само за крило Д.“ **Део документације архивског пројекта за Пућничку железничку станицу Нови Сад** из 1963. године (Статички прорачун „крило Б“) **доступан је** на сајту ВЈТНС (врло тешко читљив прилог).

Осим прописима дефинисане техничке документације чију смо јавну доступност размотрили у претходним ставкама, Уговором о изради Идејног пројекта са Студијом оправданости за деоницу пруге Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија), између Владе Републике Србије (финансијер), Инфраструктуре Железнице Србије (инвеститор) и ЦИП (пружалац услуге) од 20.10.2017. дефинисана је и обавеза израде **Идејног решења – полазне основе и Нацрта Идејног пројекта (НИДП)** за деоницу пруге Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија), чија документација **није јавно доступна**. Иако се на први поглед чини да се ради о неформалној документацији чија је сврха комуникација између Инвеститора и Пројектанта у процесу израде Идејног решења и Идејног пројекта, Нацрт идејног пројекта део је документације на основу које је потписан Комерцијални уговор о модернизацији и реконструкцији мађарско-српске железнице на територији Републике Србије за деоницу Нови Сад – Суботица – Државна граница (Келебија), од 07.07.2018. (у даљем тексту Комерцијални уговор), како је у преамбули Уговора и наведено, а што Нацрт идејног пројекта чини формалним документом.

ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ ЗА ИЗРАДУ ТЕХНИЧКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Израда пројектног задатка је обавеза инвеститора. Према надлежним прописима, за објекте за које постоји обавеза израде Студије оправданости, обавезна је и израда Пројектног задатка за студију оправданости, који подлеже стручној контроли Ревизионе комисије. Такође, за пројекте чију реализацију финансирају корисници јавних средстава Пројектни задатак је обавезан саставни део свих фаза техничке документације, осим Идејног решења.

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ДОСТУПНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Јавно доступна документација пројектних задатака Инвеститора, а везано за пројектну документацију чији је саставни део и документација која се односи на реконструкцију станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад, обухвата:

- **Пројектни задатак за израду Студије оправданости и Идејног пројекта** за модернизацију железничке пруге Београд – Суботица – Државна граница (Келебија), Република Србија и „Железнице Србије“ А.Д, **доступан** (сајт ВЈТНС, доступна верзија није потписана) и саставни део позитивног Извештаја Ревизионе комисије од 20.02.2015.
- **Пројектни задатак за израду Идејног пројекта са Студијом оправданости** модернизације, реконструкције и изградње пруге Београд – Суботица – Државна граница (Келебија), деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија), „Инфраструктура железнице Србије“ А.Д., од 09.10.2017., **доступан** (сајт МГСИ) и саставни део Главне свеске ИДП
- **Сугестије за израду пројекта реконструкције станичне зграде Нови Сад**, „Инфраструктура железнице Србије“ А.Д., од 02.08.2018., **доступан** (сајт ВЈТНС)
- **Измена Пројектног задатка за израду Идејног пројекта са Студијом оправданости** модернизације, реконструкције и изградње пруге Београд – Суботица – државна граница (Келебија), деоница Нови Сад – Суботица – Државна граница (Келебија), „Инфраструктура железнице Србије“ А.Д. од 04.04.2018., **доступан** (сајт МГСИ) и саставни део Главне свеске ИДП
- **Сарадња на изради Идејног пројекта** модернизације, реконструкције и изградње пруге Београд – Суботица – државна граница (Келебија), деоница Нови Сад – Суботица – Државна граница (Келебија), „Инфраструктура железнице Србије“ А.Д. од 08.10.2018., **закључци и сугестије за пројектовање – допуна Пројектног задатка, доступан** (сајт ВЈТНС)
- **Пројектни задатак за израду Пројекта за грађевинску дозволу** за модернизацију, реконструкцију и изградњу другог колосека пруге (Београд Центар) – Стара Пазова – Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија), деоница Нови Сад – Суботица – Државна граница (Келебија), „Инфраструктура железнице Србије“ А.Д. и CRIC – СССС од 07.09.2020., **доступан** (сајт ВЈТНС) и саставни део Главне свеске ПГД.
- **Измена Пројектног задатка за израду Пројекта за грађевинску дозволу** за модернизацију, реконструкцију и изградњу другог колосека пруге (Београд Центар) – Стара Пазова – Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија),

деоница Нови Сад – Суботица – Државна граница (Келебија), „Инфраструктура железнице Србије“ А.Д. и CRIC – СССС од 03.03.2021., **доступан** (сајт ВЈТНС) и саставни део Главне свеске ПГД.

- **Нови пројектни задатак за Станичну зграду Нови Сад**, „Инфраструктура железнице Србије“ А.Д. и CRIC – СССС од 28.04.2023., **доступан** (сајт ВЈТНС)

На основу набројаног можемо констатовати да су **пројектни задаци дефинисани прописима** закључно са Пројектним задатком за ПГД **доступни јавности**. Но будући да у оквиру објављене документације постоје и додатни пројектни задаци у различитим формама (сугестије, закључци, нови пројектни задатак...) који су уредно потписани и заведени, али не чине саставни део оверене техничке документације, **не можемо знати да ли постоје и други посебни пројектни задаци који нису објављени.**

5.5. Документи надлежних органа у процесу прибављања услова, дозвола и сагласности на техничку документацију

Документи надлежних органа у процесу прибављања услова, дозвола и сагласности на техничку документацију, када разматрамо реконструкцију станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад, а у контексту надлежним прописима дефинисане процедуре (ЗПИ, члан 133., прописи који се тичу заштите животне средине и прописи за инфраструктурне објекте од посебног значаја за РС), као неопходне (имајући у виду категорију објекта у смислу мера за заштиту од пожара, статус заштите културног добра и врсту пројекта у смислу процене утицаја на животну средину, што су критеријуми које можемо установити независно од доступности документације), подразумева следеће документе: Стручна контрола Ревизионе комисије за Пројектни задатак за Студију оправданости са Идејним пројектом, Локацијски услови, Услови Завода за Заштиту споменика културе, Стручна контрола Ревизионе комисије за Студију оправданости са Идејним пројектом, Сагласност Министарства за заштиту животне средине на Студију о процени утицаја на животну средину, Решење о Грађевинској дозволи, Пријава радова, Сагласност МУП РС на техничку документацију (ПЗИ) у погледу заштите од пожара, Сагласност Завода за заштиту споменика културе на техничку документацију (ПЗИ).

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ДОСТУПНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Јавно доступни документи надлежних органа у процесу прибављања услова, дозвола и сагласности на техничку документацију, а везано за реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад, обухватају:

- **Извештај Ревизионе комисије** о извршеној стручној контроли Пројектног задатка за Студију оправданости са Идејним пројектом, 20.02.2015. **доступан** (сајт МГСИ)
- **Локацијски услови** бр: ROP-MSGI-28188-LOCH-4/2020, 06.04.2020. (07.04.2020. – исправка) и бр: ROP-MSGI-28188-LOCAN-6/2021, 30.09.2021. **делимично доступни** (сајт МГСИ) – **текст Локацијских услова је доступан, у прописаној форми**, али **услови имаоца јавних овлашћења** за пројектовање и прикључење, иако именовани у тексту ових Локацијски услова и који треба да чине њихов саставни део **нису доступни јавности** у оквиру Локацијских услова
- **Услови за предузимање мера техничке заштите**, Завод за заштиту споменика културе града Новог Сада (ЗЗСКНС), 16.03.2020. **доступни** (сајт МГСИ, графички прилог услова у документацији Студије о процени утицаја на животну средину)
- **Сагласност на Студију** о процени утицаја на животну средину, Министарство заштите животне средине, 28.05.2021. **доступна** (сајт ЖИС), сви Услови имаоца јавних овлашћења везано за ову студију њен су саставни део и доступни су (сајт МГСИ)
- **Извештај Ревизионе комисије** о извршеној стручној контроли Студије оправданости и Идејног пројекта за модернизацију, 06.08.2020 и 11.10.2021. **доступни** (сајт МГСИ)
- **Извештај Ревизионе комисије** о извршеној стручној контроли дела Пројекта за грађевинску дозволу, 27.08.2021. **доступан** (сајт МГСИ)
- **Конзерваторски услови** за предузимање мера техничке заштите и других радова за реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде у железничкој станици Нови Сад, доступни, ЗЗСКНС, 20.10.2021. **доступни** (сајт МГСИ)
- **Решење о грађевинској дозволи** за модернизацију, реконструкцију и изградњу пруге Београд - Суботица - Државна граница (Келебија), деоница пруге Нови Сад - Суботица - Државна граница (Келебија), ROP-MSGI-27315-CPI-2/2021, 26.10.2021. **доступно** (сајт ВЈТНС)
- **Пријава извођења радова** – Потврда Којом се инвеститору Република Србија „Инфраструктура железнице Србије“ а.д, Београд, ул. Немањина бр. 6, потврђује пријава извођења радова на модернизацији, реконструкцији и изградњи пруге Београд - Суботица државна граница (Келебија), деоница пруге Нови Сад - Суботица - државна граница (Келебија) ... Овом потврдом **потврђује се извођење радова који се изводе искључиво на земљишту ... на следећим**

катастарским парцелама на територији општине Нови Сад, КО Нови Сад 1 бр: ... 10607, 10608, 10609, ROP-MSGI-27315-WA-3/2022, 25.03.2022. **доступна** (сајт МГСИ)

- **Сагласност на Пројекат за извођење** реконструкције, доградње и адаптације станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад, ЗЗСКНС, 12.08.2022. **доступна** (сајт ВЈТНС)
- **Обавештење о адаптацији и санацији** дела објекта станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад, ЗЗСКНС, 12.08.2022. **доступна** (саставни део документације ПИО Пројекта архитектуре)
- **Сагласност на техничку документацију у делу који се односи на заштиту од пожара** за реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде на железничкој станици у Новом Саду, МУП - сектор за ванредне ситуације, Управа за ванредне ситуације Нови Сад, 15.01.2024. **доступна** (сајт МГСИ).
- **Пријава извођења радова** – Потврда којом се инвеститору "Инфраструктура железнице Србије" а.д, Београд, потврђује пријава извођења радова на реконструкцији, адаптацији и доградњи објекта Станична зграда у Новом Саду, ROP-MSGI-27315-WA-257/2024, 16.10.2024. **доступна** (сајт МГСИ)

На основу набројаног можемо констатовати да прописима дефинисани документи надлежних органа у процесу прибављања услова, дозвола и сагласности на техничку документацију **иако у значајном проценту доступни, нису и комплетно доступни јавности** - услови имаоца јавних овлашћења који су саставни део Локацијских услова (осим услова ЗЗСКНС) **нису јавно доступни у склопу Локацијских услова**, те не можемо знати да ли се неки од њих односе на станичну зграду у Железничкој станици Нови Сад, а тиме су нам ускраћена и сазнања о евентуалним додатно потребним сагласностима на техничку документацију предметне реконструкције, доградње и адаптације.

5.6. Градилишна документација - документација за извођење радова коју израђује извођач

Обавеза израде предметне документације дефинисана је како кроз техничку документацију коју израђује пројектант (ПЗИ) тако и потребама самог процеса извођења радова. Документација за извођење коју израђује извођач укључује графичку, текстуалну (описи) и нумеричку документацију - детаље, радионичке цртеже, технологију извођења радова / производње / уградња, планове монтаже, прорачуни, итд.

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ДОСТУПНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Техничком документацијом Пројекта за извођење (ПЗИ) предметне реконструкције, доградње и адаптације у оквиру општих и техничких услова за извођење радова и описа у предмјеру радова, у више делова ПЗИ, прописане су обавезе извођача везано за израду детаља, радионичких цртежа и потребних прорачуна. Илустрације ради, у Пројекту архитектуре неке од наведених обавеза су, везано за зидарске радове: „ценом зидања предвиђена је израда извођачких детаља, којима се дефинише облик и начин обраде, као и извођење свих отвора и жљебова...“, везано за изолатерске радове, конкретно изолације кровова и тераса: „... на основу тога извођач ради своје детаље за извођење и описе технолошких и поступака заштите већ урађеног посла или фаза позиција радова, који су предмет увида надзора и пројектанта...“, везано за алуминарију: „Радионичку документацију ради извођач радова, на основу својих технолошких решења, а одобрење за израду елемената је потписана радионичка документација од стране пројектанта или надзорног органа.“ а додатно за фасадна платна, светларник и облогу лифта: „Дубина вертикалних профила одређује се статичким прорачуном. Извођач је дужан да достави статички прорачун (урађен од стране овлашћеног лица) заједно са остатком извођачког пројекта фасаде.“, итд.

Осим два елабората достављена у сврху атестирања, од којих се један односи на прорачуне носивости елемената портала јужне фасаде крила Б станичне зграде, а други на челичну конструкције галерије у вестибилу крила Б, који садржи радионичке цртеже, оба доступна (сајт МГСИ), ништа друго од документације за извођење радова коју израђује извођача у оквирима извора наведених у тачки 5.2. овог Извештаја није пронађено. Узевши у обзир разноврсност радова и број позиција за које је према ПЗИ предвиђена обавеза израде документације од стране извођача, очекивани обим исте је значајан, те **документација за извођење радова коју израђује извођач није у потпуности доступна јавности.** Ова ситуација значајно умањује могућност да се информишемо, размотримо и разумемо битне карактеристике појединих изведених радова.

5.7. Гградилишна документација - грађевински дневници, грађевинске књиге, привремене и окончане ситуације, записници, атестна документација, документација надлежних органа у процесу извођења радова

Разматрање документације које следи је формирано на основу анализе испуњености обавеза дефинисаних Комерцијалним уговором, као и закона и правилника који регулишу ову област (тачка 5.2. овог Извештаја).

ОБАВЕЗЕ ИЗВОЂАЧА ДЕФИНИСАНЕ КОМЕРЦИЈАЛНИМ УГОВОРМ, А ТИЧУ СЕ: АКТИВНОСТИ КОЈИ ПРЕТХОДЕ ГРАЂЕЊУ, ПРИПРЕМЕ ЗА ИЗВОЂЕЊЕ И САМОГ ИЗВОЂЕЊА

Обавезе извођача дефинисане су у одредбама Комерцијалног уговора (документ бр 34, извор бр.1). Његовом анализом може се доћи да закључка да један **део докумената који доказују испуњеност обавеза** дефинисаних овим уговором, **није јавно доступан**.

Није јавно доступна најмање следећа документација коју је извођач био у обавези да обезбеди / уради: потврда/доказ да извођач испуњава све услове дефинисане овим уговором (упис у одговарајући регистар, поседовање одговарајућих лиценци, стручно искуство, итд.), иницијални динамички план извођења уговорених радова са јасно дефинисаним активностима, његово одобрење, потом измене тог динамичког плана и њихово одобрење, месечни извештаји извођача о напредовању радова, итд.

У контексту скраћења рокова за реализацију радова предвиђених Комерцијалним уговором, за шта је иницијатива покренута (а касније и усвојена) децембра 2022.г, неопходно је нагласити значај постојања динамичког плана и сваке његове даље измене. Према уговору, такав динамички план (и иницијални и измењени) мора да садржи, између осталог: план мобилизације људских ресурса, план мобилизације механизације и опреме на градилишту, план набавке потребних материјала, организациону шему градилишта, методологију извођења радова и сл. Ови документи **нису јавно доступни**, а њихов значај у квалитету и динамици извођења радова је неупитан.

Такође, када је у питању пуштање станичне зграде у јавну употребу, на основу анализе истог уговора, **није јавно доступна** документација о пријавама и одобрењу за улазак лица на градилиште (с обзиром да је станична зграда како у тренутку пуштања у рад, тако и дана 1.11.2024. године, када се надстрешница обрушила, представљала формално-правно градилиште).

ГРАЂЕВИНСКИ ДНЕВНИЦИ

Према „Правилнику о садржини и начину вођења књиге инспекције, грађевинског дневника и грађевинске књиге“ грађевински дневник је документ у који се уписују сви релевантни подаци о току изградње објекта, односно извођења радова, на основу којих се може утврдити ток и начин изградње објекта у целини, као и по појединим фазама, као и подаци који утичу или могу утицати на предвиђени ток, начин и рок изградње, односно на извођење радова. Овај обавезни документ Инвеститор је у обавези да трајно чува.

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ДОСТУПНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Када су у питању извођачи и подизвођачи ангажовани на извођењу радова, на основу јавно доступне документације, на реализацији целог пројекта, поред кинеског

конзорцијума CRIC-CCCC, ангажована су 4 кинеска подизвођача, од који је за реализацију радова на станичној згради у железничкој станици Нови Сад био задужен China Civil Engineering Construction Corporation Balkan Ogranak Beograd (на даље ССЕСС). ССЕСС је потом, за реализацију радова на поменутој станичној згради ангажовао свог подизвођача. У документацији је могуће идентификовати и подизвођаче које је даље ангажовао подизвођач фирме ССЕСС.

У записницима са састанака (нпр. белешка бр.16, односно записник који је вођен од стране Инвеститора, датум 28.09.2022.г.) којим су присуствовали представници Инвеститора, Финансијера, Извођача и Надзорног органа, Извођач је констатовао да су сви подизвођачи уведени у посао и да су кренули да воде своје грађевинске дневнике.

Грађевински дневници вођени од стране кинеског конзорцијума CRIC-CCCC су **доступни јавности** на сајту ВЈТНС (deo-1-GRAĐEVINSKI-DNEVNICI.zip, deo-2-GRAĐEVINSKI-DNEVNICI.zip) и сајту МГСИ (12. ГРАЂЕВИНСКИ ДНЕВНИК)

Грађевински дневници вођени од стране подизвођача за групу архитектонско-грађевинских радова су **доступни јавности** на сајту ВЈТНС (deo-3-GRAĐEVINSKI-DNEVNICI.zip).

Записници о увођењу у посао **нису јавно доступни**, док су **грађевински дневници делимично јавно доступни** (тачка 10.12, извор 1 и тачка преостала документација део 3, извор 3). Наиме, јавно доступни су само грађевински дневници које је водио кинески конзорцијум CRIC-CCCC, као главни извођач и грађевински дневници које је за групу архитектонско-грађевинских радова водио подизвођач којег је ангажовао ССЕСС. **Грађевински дневници осталих подизвођача** који су били ангажовани на извођењу радова на станичној згради, **нису јавно доступни**. По јавно доступним подацима, поменути подизвођач је своје грађевинске дневнике почео да води од 10.11.2021.г., док је конзорцијум кинеских фирми са радовима почео 13.12.2021. **Није јавно доступан** основ за увођење поменутог подизвођача у посао пре почетка радова главног извођача, осим споразума између ССЕСС и тог подизвођача, који је потписан 10.11.2021.г.

На основу горе наведених дневника, може се констатовати да стране грађевинских дневника углавном нису „закључане“, на начин да се спрече евентуални накнадни уноси у дневнике (и од стране извођача и од стране надзора). Такође, у грађевинским дневницима није констатован завршетак радова, односно следи да није извршена њихова примопредаја. Њиховом анализом, уочавају се следеће нелогичности: одговорни извођач кинеског конзорцијума није истовремено и надзорни орган у грађевинским дневницима подизвођача. Под претпоставком да фирма ССЕСС није водила своје грађевинске дневнике (нису јавно доступни), ово се може сматрати

неуобичајеном грађевинском праксом. На основу упоредне анализе грађевинских дневника, претпоставља се да фирма ССЕСС није водила своје грађевинске дневнике, јер се нпр. у дневницима за архитектонско-грађевинске радове главног извођача констатује да у периоду од 28.12.2023. до 09.01.2024. није било радова због колективног годишњег одмора подизвођача, а потом се та иста констатација понавља и у грађевинским дневницима подизвођача. Односно, постоје индиције да ССЕСС није изводила архитектонско-грађевинске радове на станичној згради и самим тим, није водила ни грађевинске дневнике за ту групу радова. Ако кренемо од ове индиције, неуобичајено је да се све напомене надзорног органа из дневника главног извођача не понављају као напомене у дневницима подизвођача (за исте дане у којима су се одвијали радови и исту врсту радова). Такође, **није јавно доступно** именоване за одговорног извођача радова испред подизвођача за период пре 20.7.2022.г и у периоду током 2024.г., с обзиром да је ангажовање одговорног лица, по јавно доступним уговорима, престало 31.12.2023.г., а исто је грађевинске дневнике оверавало и током 2024.г.

Грађевински дневници **нису у потпуности вођени у складу са важећим Правилником и нису у потпуности усклађени са јавно доступним извештајима Надзорног органа** (извор 1, тачка 3. и 4, месечни и недељни извештаји). У наставку, биће наведена само 2 примера која илуструју горе наведено.

Као пример 1 наводе се CRIC-CCCC грађевински дневници за 19.9.2022., 28.9.2022. и 30.9.2022. који укључују радове на рушењу (уклањању) слојева крова крила А (или Б) и израду слојева хидроизолације (28.9.2022. и 30.9.2022) у временским приликама— све наведено: сунчано, облачно, киша; **начини неге и заштите изведених радова нису експлицитно наведени и описани** (заштита нових слојева кровног покривача и потенцијално „откривене носеће кровне конструкције“ од падавина). У грађевинском дневнику од 26.9.2022, стручни надзор је дао примедбу „Сву демонтажу на крову – кровних слојева заштитити од процуривања“; међутим, примедба **није праћена** описом одговарајућих радова на заштити нових слојева кровног покривача и кровне конструкције. Са друге стране, у Извештају Надзорног органа за период од 01.09.-30.09.2022, страна 33, наводи се следеће: „Надзор је са Извођачем обишао целу станичну зграду и донет је закључак да су отворени многи фронтови и да је добра организација сада најважнији моменат. Такође фокусирање на хидроизолацији крова како не би дошло до поновних оштећења“, „29.09.2022. започето је постављање парне бране на крили Б, крова објекта. Услед временских неприлика, на око 70% изведени радова прекинут је процес. Планира се завршетак за сутра, 30.09.2022.“ Слични примери су идентификовани и за период 7.12. и 8.12.2022.г.

Као пример 2 наводи се текст у Извештају Надзорног органа бр. 54 22.05.2023. – 28.05.2023, страна 6, ЕТП Нови Сад ФАЗА 2: „Састанком на градилишту потврдили смо

лоше стање објекта на које нам је указао извођач радова. Откривањем појединих делова објекта уочиле су се оштећености конструкције. Предлог је да се позове пројектант и да оваквим отвореним увидом да своје мишљење како би кренули даље“ и фотодокументација уз текст. Међутим, **навода о могућим оштећењима конструкције станичне зграде нема у грађевинским дневницима за овај период.**

Додатно, **нису јавно доступни** евентуални дописи и обавештења упућена Инвеститору и надлежном грађевинском инспектору у циљу предузимања одговарајућих мера и последицама које могу наступити ако те мере не буду предузете, а у складу са чланом 7. Правилника о садржини и начину вођења стручног надзора.

Грађевинска књига и привремена и окончане ситуације: Грађевинска књига **није јавно доступна**. Доступни су месечни извештаји Надзорног органа али исти не могу представљати Грађевинску књигу у складу са Правилником који дефинише њен облик, форму и садржај. **Нису јавно доступне** привремене и окончане ситуације фирме ССЕСС. Доступне су окончане и привремене ситуације њиховог подизвођача и даље једног дела његових подизвођача, односно **нису јавно доступне** све привремене и окончане ситуације подизвођача.

Књига инспекције је јавно доступна. Међутим, књига инспекције има само једну страну, без било каквог уписа грађевинског инспектора. Разлог лежи у томе што су радови пријављени тек 16.10.2024, а информација о томе је стигла до Републичке грађевинске инспекције тек 1.11.2024. у 15:40.

Градилишна табла – доступна је фото документација градилишне табле, настала на лицу места. Може се констатовати да градилишна табла, као и доступни грађевински дневници, не садржи податке о пријави радова.

Атестно-техничка документација укључује произвођачке и техничке спецификације грађевинских и других производа који се уграђују у грађевинску конструкцију, атесте (контрола и осигурање квалитета) и сертификате којима се доказује усклађеност перформанси уграђених производа са захтевима и правилима који су прописани одговарајућим стандардима и правилницима. Атестно-техничком документацијом се обезбеђују докази о квалитету уграђених материјала, производа и изведених радова. Према Правилнику о садржини и начину вршења техничког прегледа објекта..., потребном документацијом без које се не може урадити технички преглед објекта сматра се, између осталог: *„јојединачни сертифицикаш којим се доказује квалитет уграђеног материјала и опреме (декларације произвођача), односно извршених радова (пробне коцке, провере квалитета насупних подлога, извештаји о испитивању инсталација и опреме и др.)“*. **Атестно-техничка документација је јавно доступна.**

Геодетски снимак фасадне подконструкције – није јавно доступан. Приложени снимак (извор 1, тачка 19.) не представља геодетски снимак фасадне подконструкције, већ геодетски снимак фактичког стања основе вестибила.

Изјава о завршетку темеља – није јавно доступна нити је могуће да буде. Доступно је објашњење кинеског конзорцијума да овакву Изјаву немају у свом поседу јер су вршили радове на постојећем објекту и сматрали су да им иста није потребна. Међутим, ова Изјава се односи на галерију у вестибилу крила Б која је као засебна конструкција накнадно изграђена и има своје сопствене темеље.

Изјава о завршетку објекта у конструктивном смислу – није јавно доступна нити је могуће да буде. Доступно је објашњење кинеског конзорцијума мејлом да то немају јер су вршили радове на постојећем објекту. Међутим, Изјава се односи се на галерију у вестибилу крила Б која је накнадно додата и има своје сопствене темеље.

Месечни извештаји извођача о напредовању радова – нису јавно доступни. По члану 28. комерцијалног уговора, Извођач је дужан да надзорном органу подноси месечне извештаје и тако дефинисана обавеза извештавања траје све док Извођач не заврши све радове. Овакви извештаји садрже детаљан опис напредовања радова, пропратну документацију, набавку, припрему, транспорт материјала, гаранције за квалитет, резултате испитивања, статистичке податке о безбедности на градилишту, поређење оствареног и планираног напретка итд.

Документација о изведеном стању пројекта - по члану 28. Комерцијалног уговора, извођач је дужан да припреми и редовно ажурира комплетну документацију о изведеном стању пројекта, са приказом тачних изведених локација, димензија и података о изведеним радовима. Два примерка ове документације се достављају Надзорном органу пре почетка прегледа, по завршетку радова. Ово по опису и садржају, највише одговара Грађевинској књизи која **није јавно доступна.**

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ДОСТУПНОСТИ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ У НАДЛЕЖНОСТИ РЕПУБЛИЧКЕ ГРАЂЕВИНСКЕ ИНСПЕКЦИЈЕ И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАН ВЕЗАНО ЗА ИЗВЕДЕНЕ РАДОВЕ

Потврда надлежног органа о пријему Изјаве о завршетку темеља (за нову галерију у Вестибилу Б) – **није јавно доступна нити је могуће да буде.** С обзиром да не постоји Изјава о завршетку темеља, исходовање ове Потврде од стране инспекције, није било ни могуће.

Потврда надлежног органа о пријему Изјаве о завршетку објекта у конструктивном смислу – **није јавно доступна нити је могуће да буде.** С обзиром да не постоји Изјава о завршетку објекта у конструктивном смислу, исходовање ове Потврде од стране инспекције, није било ни могуће.

Решење о подобности објекта за употребу у делу који се односи на заштиту од пожара за реконструкцију, доградњу и адаптацију станичне зграде на железничкој станици у Новом Саду, МУП, 25.10.2024. **је јавно доступно** (извор 1.)

5.8. Остала техничка и градилишна документација

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ДОСТУПНОСТИ ДЕЛА ДОКУМЕНТАЦИЈЕ У НАДЛЕЖНОСТИ ФИНАНСИЈЕРА И ИНВЕСТИТОРА (САГЛАСНОСТИ, ТЕХНИЧКА КОНТРОЛА, ТЕХНИЧКИ ПРЕГЛЕД, СТРУЧНИ НАДЗОР)

Када је у питању станична зграда, **није јавно доступно** решење о именовању конзерваторског надзора (у складу са ЗПИ за објекте из члана 133, тачка 9).

Када је у питању **израда техничке документације, јавно је доступан** уговор између Инвеститора и Саобраћајног института ЦИП, на изради почетних фаза пројектне документације (идејно решење и студија оправданости са идејним пројектом). Такође, **јавно је доступан** споразум о конзорцијуму између кинеске фирме CRDC и Саобраћајног института ЦИП (почевши од фазе израде пројекта за грађевинску дозволу па на даље). **Није јавно доступан** уговор на основу којег је ангажована компанија CRDC.

Када је у питању техничка контрола пројектне документације, **јавно је доступан** уговор склопљен између CRIC-СССС и фирме која је извршила услугу техничке контроле. Важно је нагласити да по одредбама Комерцијалног уговора, Инвеститор и Финансијер врше избор независне техничке контроле и комисије за технички преглед објекта. Ипак, **супротно одредбама Комерцијалног уговора**, техничку контролу је изабрао сам Извођач и финансирао њено ангажовање, док је Комисију за технички преглед, на основу директне инструкције Инвеститора и Финансијера, ангажовао опет директно Извођач.

Када је у питању технички преглед објекта, **јавно је доступан** уговор између CRIC-СССС и конзорцијума који је био ангажован на вршењу услуге техничког прегледа. **Јавно је доступан** Извештај комисије за технички преглед објекта са предлогом за пуштање објекта станичне зграде у пробни рад из априла месеца 2024.г. Необично је да се објекат овог типа пушта у пробни рад, с обзиром да не представља технолошко-машинско постројење чије функционисање треба да се прати у одређеном временском периоду. Додатно, пријава радова која се наводи у извештају комисије не односи се на радове на станичној згради Нови Сад (парцеле из пријаве се не односе на парцеле станичне зграде), а ни у јавно доступним грађевинским дневницима и месечним извештајима Надзорног органа **нису доступни** записи да је у том периоду извршен технички преглед објекта, са предлогом његовог пуштања у пробни рад. Примера ради, у месечном извештају Надзорног органа за септембар 2024.г., наводи се да је

неопходно хитно појачати активности како би објекат станичне зграде био спреман за технички преглед у складу са Уговором.

Када је у питању услуга стручног надзора, **јавно је доступан** уговор о пружању услуга стручног надзора са изабраним конзорцијумом (исти је изабран на основу јавног позива Финансијера), чији саставни део је Пројектни задатак за вршење ове услуге (сајт ВЈТНС, фолдер - КТИ-160-24-deo3, 226). Међутим, тај Пројектни задатак **јесте доступан на порталу јавних набавки, али није објављен као део документације у изворима наведеним у тачки 5.2.** Такође, Анекси 1 и 2 уговора о пружању услуга стручног надзора **јавно су доступни** на сајту ВЈТНС (фолдер - КТИ-160-24-deo3, 227 и 228).

Садржина и начин вођења стручног надзора у току грађења објекта, односно извођења радова за које је издата грађевинска дозвола дефинисан је правилником о садржини и начину вођења стручног надзора ("Сл. гласник РС", бр. 22/2015 и 24/2017).

Недељни и месечни извештаји стручног надзора за период мај 2022-октобар 2024 су **доступни јавности** на сајту ВЈТНС (фолдер КТИ-160-24-deo4\339 4-07-01 - папирна врећа + УСБ флеш\USB 01 UTIBER - КУТИЈА 4).

5.9. Сажетак

У вези са првим студентским захтевом Експертска група је, на основу анализе доступне документације у оквиру наведених извора и имајући у виду претходно изнете критеријуме, законски оквир и ограничења, закључила следеће:

Када је у питању **Техничка и градилишна документација (укључујући и повезане документе надлежних органа)**, у оквиру извора наведених у тачки 5.2 Извештаја, **није могуће остварити увид у комплетну документацију** која се тиче реконструкције, адаптације и доградње станичне зграде у Железничкој станици Нови Сад.

Примећено је и да је ситуација везано за доступност различита у зависности од врсте документације, нпр. техничка документација коју израђују пројектанти доступна је јавности у великом проценту, док документација коју за потребе извођења радова израђују извођачи готово у потпуности није јавно доступна. Такође, за одређене категорије докумената, услед неуредности и неконзистентности објављеног материјала, није било могуће утврдити да ли објављена документација укључује сва документа те категорије.

Када је у питању градилишна документација, грађевински дневници извођача који су јавно доступни, нису у потпуности вођени у складу са важећим Правилником и нису у потпуности усклађени са јавно доступним извештајима Надзорног органа. Нису јавно

доступни грађевински дневници свих подизвођача, иако је, на основу доступних записника са састанака констатовано да су, након увођења у посао, сви подизвођачи почели да воде своје грађевинске дневнике. Месечни извештаји извођача радова, такође нису јавно доступни. Када је у питању пратећа документација која је, као обавеза извођача, претходила извођењу радова, нису јавно доступни динамички планови (иницијални и кориговани) са свом пратећом документацијом (механизација, људски ресурси, планови набавки материјала и сл.).

6. Пословна документација

6.1. Увод

Конзорцијум кинеских компанија CRIC-CCCC (у даљем тексту главни извођач) потписао је 7. јула 2018. године "Комерцијални уговор за извођење радова на модернизацији и реконструкцији Мађарско-српске железнице на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија)" (у даљем тексту Комерцијални уговор) са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Републике Србије (у даљем тексту Финансијер) и Инфраструктуром Железница Србије а.д. (у даљем тексту Инвеститор). Комерцијални уговор је базиран на Споразуму о економској и техничкој сарадњи у области инфраструктуре између Владе Републике Србије и Владе Народне Републике Кине, сачињеним у Пекингу 20. августа 2009. године и Закону о потврђивању споразума о економској и техничкој сарадњи у области инфраструктуре између Владе Републике Србије и Владе Народне Републике Кине.

На основу увида у доступну документацију, констатовали смо да је кинески конзорцијум, преко свог огранка, склопио уговоре са више различитих огранака кинеских компанија (идентификовали смо пет таквих огранака), којима се поменути огранци овлашћују да на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – Келебија преузму одређене врсте радова предвиђене Комерцијалним уговором. Позивајући се на ове уговоре, огранци кинеских компанија који нису део кинеског конзорцијума (главни извођач), потписивали су подизвођачке уговоре са српским компанијама (у даљем тексту први ниво српских подизвођача), препуштајући им извођење уговорима дефинисаних радова.

У наставку дајемо налазе у вези са објављеном документацијом која се односи на избор подизвођача и добављача.

6.2. Предмет анализе

Као одговор на први студентски захтев, Влада Републике Србије, Акционарско друштво за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије“ и Врховно јавно тужилаштво у Новом Саду објавили су електронску документацију доступну на следећим веб-страницама:

- Влада Републике Србије (документа Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре):

<https://www.srbija.gov.rs/dokument/843976/dokumenta-ministarstva-gradjevinarstva-saobracaja-i-infrastrukture-koja-se-ticu-moguceg-izvršenja-krivcnog-dela-povodom-padanadstresnice-na-zeleznickoj-stanici-u-novom-sadu-1-novembra-2024-godine>

<https://www.srbija.gov.rs/dokument/844348/dokumenta-ministarstva-gradjevinarstva-saobracaja-i-infrastrukture-koja-se-ticu-moguceg-izvršenja-krivicnog-dela-povodom-pada-nadstresnice-na-zeleznickoj-stanici-u-novom-sadu-1-novembra-2024-godine-22.php>

<https://www.srbija.gov.rs/dokument/845935/dokumenta-ministarstva-gradjevinarstva-saobracaja-i-infrastrukture-koja-se-ticu-moguceg-izvršenja-krivicnog-dela-povodom-pada-nadstresnice-na-zeleznickoj-stanici-u-novom-sadu-1-novembra-2024-godine-22.php>

- Инфраструктура железнице Србије:

https://infrazs.rs/dokumenta_o_padu_nadstresnice/

- Врховно јавно тужилаштво у Новом Саду:

<https://novisad.vjt.rs/aktuelnosti/vazno/>

Предмет анализе на основу које је изведен Извештај Економског факултета ограничен је на документацију објављену на наведеним веб-страницама. Други извори информација и података нису били предмет анализе.

Документација објављена на горе наведеним веб-страницама великим делом се односи на техничку и градилишну документацију и то:

- техничку документацију, документа инвеститора и документа надлежних органа у процесу прибављања дозвола, услова и сагласности
- техничку документацију за извођење радова и документа која је прате
- градилишну документацију (грађевински дневник, грађевинску књигу, техничку документацију извођача радова и др.)
- остала сродна документа.

Оцена комплетности ове врсте документације спроводи се у оквиру архитектонске-грађевинске експертизе и није била предмет анализе Радне групе Економског факултета.

Са наведених страница извршено је издвајање пословне документације која је требало да прати пројекат реконструкције Железничке станице Нови Сад и која је представљала предмет анализе радне групе Економског факултета.

У циљу систематичније анализе, пословна документација је класификована у три групе:

- документација која се односи на процес избора подизвођача и добављача
- уговори и друга правна акта

- рачуноводствена документација.

Објављена пословна документација из горе наведених група је ширег обухвата од оног дефинисаног првим студентским захтевом и односи се на цео Пројекат модернизације и реконструкције Мађарско-српске железнице на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија). Налази изведени у овом Извештају не могу служити за оцену комплетности објављене документације за цео Пројекат.

Први студентски захтев односи се на објављивање документације о реконструкцији Железничке станице Нови Сад. На основу свега до сада изнетог у јавности, везано за ову тему, како од стране студената у блокади, тако и од стране других, у јавном простору присутних актера, чини се да је приоритетно реч о документацији везаној за станичну зграду у Железничкој станици Нови Сад (како је и именована у техничкој и другој објављеној документацији). Имајући у виду наведено, као и чињеницу да појам *железничка станица* у контексту железничке инфраструктуре обухвата читав комплекс станице што, осим станичне зграде, укључује комплетну инфраструктуру станице (колосеке, пероне, надстрешнице перона, потходнике, друге зграде у функцији инфраструктуре и слично), предмет анализе Радне групе Економског факултета била је документација која се односи на Железничку станицу Нови Сад, са посебним фокусом на документацију која се односи на станичну зграду.

6.3. Ограничења и опсег спроведене анализе

Пословна документација је анализирана у објављеном облику без провере њене аутентичности.

Објављена електронска пословна документација обухвата и скениране фотокопије, као и принтове извода из рачуноводствених програма, што додатно повећава ризик у погледу њене аутентичности.

Објављена електронска пословна документација у неким сегментима није читљива због лоше видљивости скенираног текста.

Претрага наведених веб-страница извршена је са циљем идентификовања и издвајања пословне документације дефинисане у делу 3 Извештаја. Претрага је била отежана не само због великог броја објављених појединачних докумената већ и услед несистематичног распореда докумената, дуплирања докумената на различитим веб-страницама, неадекватног означавања докумената, случајева објављивања празних фолдера или докумената са сликама USB-а уз упућивање да је на датом USB-у тражени документ. Додатно, из садржине појединих докумената није било могуће једнозначно одредити да ли се документ односи на предмет анализе. Имајући у виду претходно

наведено, процењујемо да постоји неизбежан, мада низак ризик да неки релевантан документ није идентификован иако је био објављен.

Након претраге и издвајања пословне документације која се односи на станичну зграду у Новом Саду, односно Железничку станицу Нови Сад као шири појам, извршена је анализа садржине појединих докумената са циљем:

1. Оцењивања целовитости документације (да ли су уз документ чија је садржина анализирана објављени сви прилози, анекси, понуде и други документи неопходни за разумевање садржине анализираних докумената)
2. Идентификовања уговорених процедура уколико их анализирани документ предвиђа зарад утврђивања пратеће документације чијим се постојањем (и објављивањем) доказује извршење предвиђених процедура и процеса
3. Упаривања са другим повезаним документима (захваљујући овом поступку било је могуће идентификовати нека документа (на пример, анексе основних уговора), чије постојање другачије не би било познато, јер нису објављена, а омогућило је извођење налаза у погледу комплетности објављене документације)
4. Оцењивања формалне исправности документације (постојање датума, потписа, печата, хронолошког обележавања, повезивање докумената са бројевима и називима докумената које прате и слично)
5. Оцењивања рачунске исправности документације (примена исправног курса, тачност рачунских операција, тачност обрачуна оправданог износа аванса и слично), иако рачунска (не)исправност не утиче на оцену комплетности објављене документације.

Након спроведених горе описаних процедура, а узимајући у обзир наведена ограничења, у наставку Извештаја дајемо детаљније налазе чињеничног стања објављене пословне документације која је била предмет анализе.

6.4. Налази чињеничног стања објављене документације која се односи на избор подизвођача и добављача

- Недостаје документација која се односи на јавно објављене конкурсе за избор подизвођача и добављача за реконструкцију и адаптацију Железничке станице Нови Сад, за које је постојала обавеза спровођења у складу са чланом 16 став 3 Комерцијалног уговора. На овај начин онемогућен је увид у информације о предметима набавке и техничким спецификацијама предмета набавке, начину састављања и достављања понуда, условима за учешће понуђача и критеријумима за избор најповољније понуде, што даље онемогућава да се

сагледа да ли је ограничавана конкуренција, као и да ли је постојала дискриминација понуђача што би било у супротности са чланом 16 ставовима 4, 6 и 7 Комерцијалног уговора.

- Недостаје документација о броју понуђача, називима понуђача и понудама свих подизвођача/добављача (понуђача) који су доставили понуде по сваком објављеном позиву извођача, имајући у виду да је чланом 16 став 2 Комерцијалног уговора дефинисано да је извођач дужан да спроводи поступак набавке уз што већу конкуренцију.
- Недостаје документација о стручној оцени искуства и квалификације понуђача, рангирању понуда и одлуци о избору најповољније понуде, као и одређена евиденција/извештаји о спроведеним поступцима набавке, имајући у виду да је чланом 16 став 5 Комерцијалног уговора дефинисано да извођач води рачуна да се избор подизвођача и добављача врши јавно и транспарентно.
- Документација која се односи на сагласност Финансијера и Инвеститора на избор подизвођача/добављача од стране извођача (члан 16 ставови 8 и 9 Комерцијалног уговора) није потпуна имајући у виду да поједине сагласности на избор одређених подизвођача/добављача недостају.
- Недостаје документација о начину или процесу избора подизвођача/добављача који су учествовали у реконструкцији и адаптацији Железничке станице Нови Сад, за случајеве у којима јавни конкурс из било ког разлога није спроведен (без обзира да ли је реч о подизвођачима првог или другог нивоа).

Чланом 1 Закона о потврђивању споразума о економској и техничкој сарадњи у области инфраструктуре између Владе Републике Србије и Владе Народне Републике Кине потврђује се Споразум о економској и техничкој сарадњи у области инфраструктуре између Владе Републике Србије и Владе Народне Републике Кине, сачињен у Пекингу 20. августа 2009. године (у даљем тексту Споразум).

Чланом 4 Споразума дефинисано је да ће се активности предвиђене овим споразумом реализовати склапањем споразума, уговора, програма или пројеката које ће припремати надлежни органи и институције уговорних страна и привредна друштва две земље, које треба да сачине план рада, процедуре за коришћење средстава и решавају друга питања од обостраног интереса уз сагласност државних органа обеју земаља.

Чланом 5 Споразума дефинисано је да ће се предлози и понуде поднете од стране надлежних државних органа, институција и/или компанија одговорних за спровођење програма и пројеката и посебних уговора наведених у члану 4 овог споразума, процењивати са становишта конкурентности на међународном тржишту,

посебно у смислу цена, услова плаћања, услова извршења и испоруке, као и нивоа и квалитета опреме и услуга, а о чему ће се закључивати уговори у складу са националним законодавством обеју земаља.

Анексом бр. 2 Споразума измењен је члан 5 у којем се наводи да споразуми, уговори, програми и пројекти сачињени у складу са чланом 4 Споразума на територији Републике Србије не подлежу обавези расписивања јавног надметања за обављање послова инвестиционих радова и испоруку роба и услуга, *осим ако није друкчије одређено у комерцијалном уговору из става 4 овог члана*. Такође, изменом члана 5 Споразума је дефинисано да се избор најповољнијег подизвођача и испоручиоца добара и услуга, са седиштем у земљи у којој се изводи инфраструктурни пројекат врши у складу са *процедуром утврђеном у комерцијалном уговору о извођењу пројекта*.

Тако се у члану 16 Комерцијалног уговора о модернизацији и реконструкцији мађарско-српске железничке везе на територији Републике Србије, за деоницу Нови Сад - Суботица - државна граница (Келебија), закљученог 7. 7. 2018. године, истиче се да је *извођач дужан да сироводи пословићак набавке уз што већу конкуренцију као и да се избор подизвођача и добављача врши након јавно објављеног конкурса*. У Члану 16 Комерцијалног уговора се између осталог наводи да извођач *не ограничава конкуренцију, а посебно не онемоћућава ниједног подизвођача да учествује у јавно објављеном пословићку, да извођач води рачуна да се избор подизвођача и добављача врши јавно и транспарентно, као и да извођач води рачуна да се сви потенцијални подизвођачи ставе у једнак положај током свих фаза пословићка*. Такође, у овом члану се истиче да *Финансијер и Инвеститор дају сагласност на избор подизвођача/добављача који је извршио извођач*.

6.5. Налази чињеничног стања пословне документације која се односи на ангазоване подизвођаче – огранке кинеских компанија у Републици Србији

Према Комерцијалном уговору, конзорцијум кинеских компанија CRIC-CCCC је извођач радова на модернизацији и реконструкцији Мађарско-српске железнице на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија).

Према објављеној документацији, констатовано је да су српски подизвођачи који су обављали радове на Железничкој станици Нови Сад закључивали уговоре са огранцима три кинеске компаније. За сагледавање улоге ових огранака, као и даљег тока рачуноводствене документације у вези са Железничком станицом Нови Сад према Инвеститору и Финансијеру, неопходна је релевантна документација. У том контексту, утврђено је следеће:

- Објављен је уговор између главног извођача радова, кинеског конзорцијума CRIC-CCCC и огранка једне кинеске компаније као подизвођача, док недостају уговори са огранцима преостале две кинеске компаније.
- Недостају привремене ситуације и фактуре које су огранци кинеских компанија испостављали главном извођачу радова, кинеском конзорцијуму CRIC-CCCC.

6.6. Налази чињеничног стања пословне документације која се односи на ангазоване српске подизвођаче првог нивоа

Истраживање на овом подручју обухватило је документацију која је објављена на веб-страницама из тачке 6.2 Извештаја и односи се на први ниво српских подизвођача радова који су учествовали у изградњи станичне зграде и Железничке станице Нови Сад. Будући да су неки уговори и анекси поред радова на станичној згради, обухватили радове на станици, а понекад и друге радове, у мери у којој радови нису могли да се подвоје на бази расположиве документације обухваћена је анализа шире документације сходно датим околностима.

Подизвођачки уговори потписани између српских компанија и огранака кинеских компанија и пратећа пословна документација, објављени су у првој недељи фебруара месеца 2025. године на поменутих веб-страницама, а прикупљени су захваљујући захтевима које је Управа криминалистичке полиције (УКП) упућивала српским компанијама (што се може уочити из објављених одговора српских компанија на писмене и телефонске захтеве УКП).

У процесу изградње станичне зграде (и шире Железничке станице Нови Сад) препознато је учешће три огранка кинеских компанија у Републици Србији, без својства правног лица и без основног капитала, који непосредно ангажују српске подизвођаче. Даље су идентификована 23 српска подизвођача првог нивоа (при чему један од њих има уговоре са два огранка), који су ангажовани од стране поменутих огранака. Ови подизвођачи имали су своје подизвођаче које су ангажовали (подизвођачи другог нивоа). Укупно је идентификован 21 подизвођач другог нивоа.

Структура учешћа појединих подизвођача првог нивоа у изградњи станичне зграде и Железничке станице Нови Сад утврђена је на основу информација садржаних у уговорима и анексима уговора. Структура учешћа није апсолутно прецизна због постојања могућности да се неки радови у уговорима нису односили само на станичну зграду и станицу Нови Сад, али сасвим јасно упућује на степен заступљености појединих подизвођача у изградњи. У том смислу доминира учешће четири подизвођача, који заједно учествују са око 93% у укупној вредности уговорених послова према закљученим уговорима и анексима уговора. Учешће свих преосталих идентификованих подизвођача првог нивоа је око 7%. У структури четири највећа

подизвођача, највећи од њих учествује са око 71%, док се учешће преостала три креће између 7,1% и 8,2% од укупне вредности уговорених радова свих подизвођача. У складу са овом чињеницом систематизовани су и налази у Извештају.

У случају подизвођача, који је највише заступљен у вредности уговорених радова у односу на све остале подизвођаче (око 71 %), идентификована су три уговора и 11 анекса уговора, као и већи број других релевантних финансијско-рачуноводствених докумената. Ознака и вредност уговора, као и недостајућа документација која је повезана са радовима који су предвиђени уговорима и анексима уговора систематизовани су у наставку.

- Уговор NS1-CON-2021-002 од 10.11.2021. године (вредност радова предвиђених уговором је 1.922.051,6 евра)
 - Недостају прилози (енгл. *Appendices*) 1, 2, 3, 4 и 5, а који су најављени у тексту Уговора. Они су саставни делови Уговора и имају исту обавезујућу снагу за извођача и подизвођача. Без ових прилога изостају важне информације, попут описа уговорених радова и цена.
 - Недостају анекси Уговора. На бази друге повезане документације идентификована су три анекса: Анекс бр. NS1-CON-2021-002-01 од 17.1.2022, Анекс бр. NS1-CON-2021-002 од 23.3.2022. и Анекс бр. NS1-CON-2021-003 од 23.3.2022. Накнадно уговорени радови кроз поменути три анекса увећали су вредност радова предвиђених основним уговором за 1.634.305,79 евра. Без увида у текст анекса недостају изворне информације о додатно уговараним радовима, понудама, продужетку рокова, вредностима уговореног посла, као и пратећим условима за авансна и коначна плаћања.
 - Постоји 16 привремених ситуација и окончана ситуација у којима је у сумарном прегледу збирно исказана вредност изведених радова по основу основног уговора и поменутих анекса. Прва, седма и шеснаеста привремена ситуација нису оверене ни потписане. У формално правном смислу ова документација не постоји, али је чињеница да су вредности из ових привремених ситуација укључене у окончању ситуацију, те, уколико постоји, треба доставити формално исправну документацију која то потврђује.
 - Радови предвиђени основним уговором су изведени на нивоу од око 50% вредности исказане у уговору (укупан износ предвиђен уговором је 1.922.051,6 евра, док је вредност изведених радова 967.353,94 евра). Остатак основног уговора није оправдан привременим ситуацијама и

фактурама. Не постоји документ на основу којег се може закључити да остатак уговора није искоришћен. Такође, нису пронађени документи које је могуће повезати са коришћењем остатка средстава предвиђених уговором (анекси, фактуре). У привременим ситуацијама, као ни у окончајој ситуацији није експлицитно наведена процентуална довршеност посла.

- За првих једанаест привремених ситуација не постоје фактуре, али се то може правдати праксом да су привремене ситуације коришћене као фактуре до 1.1.2023. године, када је Законом о електронском пословању уведена обавеза испостављања електронских фактура.
- Уговор NS1-CON-2022-0027 од 20.7.2022. године (вредност радова предвиђених уговором је 5.116.401,15 евра).
 - Недостају прилози 1, 2, 3, 4 и 5, који су најављени у тексту Уговора. Они су саставни делови Уговора и имају исту обавезујућу снагу за извођача и подизвођача. Без ових прилога изостају важне информације, попут описа уговорених радова и цена.
 - У вези са извршењем овог Уговора пронађено је 20 привремених ситуација, као и коначна ситуација, према којој је Уговор реализован готово у целости. Међутим, недостају фактуре, и то за шесту, седамнаесту, осамнаесту, деветнаесту и двадесету привремену ситуацију (у периоду генерисања електронских фактура). Остале привремене ситуације су једним делом коришћене као фактуре (првих пет привремених ситуација), док за неке привремене ситуације (привремене ситуације од осме до шеснаесте) постоје фактуре.
 - Недостају анекси Уговора. На бази друге повезане документације идентификовано је осам анекса: Анекс I NS1-CON-2021-002-01 од 9.1.2023. године, Анекс II NS1-CON-2021-002-01 од 13.1.2023. године, Анекс III NS1-CON-2021-002-01 од 2.3.2023. године, Анекс IV бр. 45-2023 од 19.5.2023, Анекс V од 4.10.2023. године (односи се на уговор NS1-CON-2022-0027 од 20.7.2022. године), Анекс VI бр. 126-2023 од 30.12.2023. године, Анекс VII бр. 26-2024 од 1.4.2024. године и Анекс VIII бр. 50-2024/1 од 1.6.2024. године. Збирна вредност ових анекса је 1.449.080,13 евра. Због неадекватног означавања анекса није могуће све анексе поуздано упарити са уговорима на које се односе, што је првенствено случај са прва четири анекса. Будући да ови анекси нису објављени, њихова садржина је непозната, те коначан закључак не можемо извести.

- У вези са извршењем поменутих анекса, постоје привремене ситуације, али недостају окончане. Привремена ситуација по Анексу II није потписана. Недостају и поједине фактуре.
- Уговор заведен под бројем 139-2022, склопљен 20.9.2022. године (вредност уговорених радова износи 2.048.500,93 евра). Нема уобичајену ознаку.
 - Од прилога постоји само понуда, док недостају три од четири прилога који су у Уговору наведени.
 - Привремене ситуације и фактуре које би потврдиле степен реализације уговора нису пронађене. Такође, нема ни окончане ситуације. Уз то, постоје индиције да је друго предузеће извело део ових радова.
 - Из приложене документације није могуће закључити да ли постоје анекси који су повезани са овим уговором, будући да у објављеној документацији нису пронађени. Нема информација да је овај уговор стављен ван снаге, да је престао да важи, односно да је раскинут.

У случају следећег значајног подизвођача по критеријуму вредности уговорених радова на Железничкој станици Нови Сад идентификовано је 18 уговора (укључујући и уговоре о додатним радовима) овог привредног друштва са два различита огранка кинеских компанија чија оквирна вредност уговорених радова превазилази износ од 3,9 милиона евра. Сваки од доступних уговора дефинише цену која не прелази вредност од 700.000 евра.

Од укупно 18 доступних уговора овог подизвођача потписаних са огранцима кинеских компанија, идентификовали смо 5 уговора у којима се подизвођачки радови односе искључиво на Железничку станицу Нови Сад и један уговор о додатним радовима у којима се поједине ставке подизвођачких радова односе на Железничку станицу Нови Сад. Укупна вредност подизвођачких радова на Железничкој станици Нови Сад идентификована у овим уговорима је око 1,26 милиона евра.

У вези са овим подизвођачем:

- Сагласност Финансијера и Инвеститора на избор подизвођача није пронађена.
- За један од ових уговора, у коме се подизвођачки радови (у вредности од преко 214.000 евра) односе искључиво на Железничку станицу Нови Сад, доступне су само непарне стране.
- Привремене ситуације овог подизвођача испостављене огранцима кинеских компанија достављене су у два фајла у којима нису систематизоване ни по хронологији испостављања, ни по уговорима за које су везане. Повезивање

привремених ситуација било је отежано услед несистематичног обележавања чак и оних ситуација које се односе на исте уговоре јер не постоји позивање ситуација на број/назив/датум уговора на који се односе. Поједине привремене ситуације не садрже потпис и печат наручиоца радова (огранка кинеске компаније којој је ситуација испостављена). Налази у погледу привремених ситуација дати су у наставку и приказани су према хронологији закључења уговора на које се односе:

- Први уговор овог подизвођача у вези са радовима на реновирању Железничке станице Нови Сад (вредним око 350.000 евра) потписан је са огранком кинеске компаније крајем 2022. године. Месец дана касније потписан је уговор о додатним радовима којим се вредност радова из основног уговора увећава за око 54% (за приближно 190.000 евра). У оквиру доступне документације нису пронађене привремене ситуације које би се могле повезати са извршењем радова који су били предмет ова два уговора, иако је основни уговор предвиђао да би радови требало да буду завршени средином марта 2023. године.
- У новембру 2023. овај подизвођач је са истим огранком кинеске компаније потписао уговор о реконструкцији уговором прецизираног простора у оквиру Железничке станице Нови Сад (уговор чије су доступне само непарне стране, а чија је оквирна вредност уговорених радова око 215.000 евра). У оквиру доступне документације идентификоване су 4 привремене ситуације које се могу повезати са извршењем радова дефинисаних овим уговором, а у којима је исказана вредност извршених радова 94% вредности дефинисане уговором. Последња доступна привремена ситуација гласи на датум који за два месеца пробија рок за окончање радова дефинисан уговором. За све четири привремене ситуације пронађени су пратећи рачуни-отпремнице (који нису Е-фактуре), који немају потписе одговорних лица, ни печат издаваоца фактуре. Окончана ситуација није пронађена.
- Истог дана у новембру 2023. године овај подизвођач је са истим огранком кинеске компаније потписао још један уговор који се односи на спољно уређење једног лифта у Железничкој станици Нови Сад (оквирне вредности од око 90.000 евра), а у вези са којим смо идентификовали три привремене ситуације у којима је исказана вредност извршених радова за око 7% већа од вредности дефинисане основним уговором. Последња доступна привремена ситуација гласи на датум који за пет месеци пробија рок за окончање радова дефинисан уговором. Прве две привремене ситуације праћене су рачунима-отпремницама (који нису Е-

фактуре), који немају потписе одговорних лица, ни печат издаваоца фактуре, док рачун за трећу привремену ситуацију није пронађен. Окончана ситуација није пронађена.

- У фебруару 2024. године овај подизвођач је са истим огранком кинеске компаније потписао уговор о извођењу одређене врсте инсталација (вредних око 385.000 евра), у деловима станичне зграде Нови Сад. У оквиру доступне документације идентификовано је извођење радова кроз 6 привремених ситуација (од којих је пронађено 5 привремених ситуација јер четврта привремена ситуација, која покрива радове изведене током јуна и јула месеца 2024. године, није пронађена), а у којима исказана вредност извршених радова за 3% превазилази вредност дефинисану уговором. Последња доступна привремена ситуација гласи на датум који за три месеца пробија рок за окончање радова дефинисан уговором. Прве три привремене ситуације праћене су рачунима-отпремницама (који нису Е-фактуре), који немају потписе одговорних лица, ни печат издаваоца фактуре, док рачуни за преостале привремене ситуације нису пронађени. Окончана ситуација није пронађена.
- Додатним уговором овог подизвођача са истим огранком кинеске компаније из августа 2024. године, а који за предмет има додатне радове на више тачака деонице дефинисане Комерцијалним уговором, идентификоване су две ставке (мање вредности) које се могу повезати са радовима на Железничкој станици Нови Сад. Једна од њих би се индиректно могла повезати са повећањем цене основног уговора из новембра 2023. године, док је друга ставка праћена једном привременом ситуацијом (из априла 2024. године) која гласи на износ идентичан вредности ставке уговора, и праћена је рачуном-отпремницом (која није Е-фактура), без потписа одговорних лица и печата издаваоца фактуре.

На основу анализе доступне пословне документације за српског подизвођача, другог по вредности уговорених радова на Железничкој станици Нови Сад, констатујемо да:

- Није пронађена документација којом се доказује да је подизвођач прошао процедуру јавног избора, као ни документација која доказује да је добио сагласност Финансијера и Инвеститора за извођење радова.
- Поједини доступни подизвођачки уговори са огранцима кинеских компанија нису целовити.

- За поједине подизвођачке уговоре са огранцима кинеских компанија није пронађена пратећа рачуноводствена документација којом се доказује извођење радова који су били предмет уговора.
- За поједине подизвођачке уговоре са огранцима кинеских компанија доступна пратећа рачуноводствена документација, којом се потврђује извођење радова који су предмет уговора, није комплетна.
- Поједина доступна рачуноводствена документација није формално исправна.

Наредни значајан подизвођач који је био ангажован на градњи горњег строја у железничкој станици, али не и на радовима на станичној згради, имао је уговор у вредности око 1,4 милиона евра, што чини 8,3% вредности свих уговорених радова на реконструкцији Железничке станице Нови Сад обрачунате на бази идентификованих уговора. У случају овог подизвођача:

- Недостају прилози, који су најављени у тексту Уговора.
- Осим уговора није пронађена никаква друга повезана пословна документација (понууда, привремене ситуације, окончања ситуација, фактуре).

Четврти подизвођач је закључио Уговор о извођењу радова од 1.2.2023. године (делимично се односи на Железничку станицу Нови Сад), при чему вредност уговорених радова износи 1.131.070,48 евра. Констатовано је да:

- Недостају прилози 1, 2, 3, 4 и 5. Они су саставни делови Уговора и имају исту обавезујућу снагу за извођача и подизвођача.
- Уз Анекс 2 Уговора нису достављене понуде, већ се само наводи укупна вредност уговореног посла у износу од око 107 хиљада евра.
- Недостају привремене ситуације и/или фактуре, тако да се не може закључити у којем степену је уговор извршен, као ни вредност извршених радова.

На основу објављене документације идентификовано је још 19 подизвођача првог нивоа који су били ангажовани на реконструкцији Железничке станице Нови Сад. Ови подизвођачи имају укупно учешће око 7% у укупној вредности радова, па ће налази у погледу документације ових подизвођача бити представљени збирно. Ови подизвођачи, иако имају доста мање учешће у укупној вредности уговорених радова у односу на четири највећа подизвођача, ипак имају материјални значај приликом разматрања испуњености првог студентског захтева. Сви они или имају закључене уговоре са неким од огранака ангажованих кинеских компанија или, уколико није пронађен ниједан уговор, имају креирану другу документацију кроз пословне односе са тим огранцима за радове на реконструкцији Железничке станице Нови Сад.

Само у случају два подизвођача из ове групе, вредност уговорених радова прелази учешће од 1% вредности укупно уговорених радова на реконструкцији Железничке станице Нови Сад, док је и код ова два подизвођача то учешће испод 1,2% од вредности свих уговорених радова на станици. Детаљно смо анализирали документацију ових 19 подизвођача објављену на наведеним веб-страницама и дошли смо до запажања која износимо у наставку.

Мањкавости и ограничења која се односе уопште на објављену предметну документацију такође важе и за презентовану документацију креирану у пословним активностима између огранака ангажованих кинеских компанија и привредних друштава из Републике Србије која су била ангажована као подизвођачи на реконструкцији Железничке станице Нови Сад. Ту се пре свега мисли на упитну аутентичност докумената (будући да се често ради о скенираним фотокопијама докумената), као и на недостатке формалне природе (изостављање датума или потписа овлашћених лица на документима и др.) чиме се може довести у питање оправданост узимања у обзир таквих докумената као прихватљивих.

Оно што је такође значајно истаћи је неконзистентност и разноликост у начину на који су остали подизвођачи одговорили на захтев за стављањем на увид комплетне документације која се тиче реконструкције Железничке станице Нови Сад. Поред чињенице да релевантна документација углавном није била издвојена из масе докумената који се односе на пројекат изградње железничке пруге брзог колосека у целини, треба нагласити и то да су подизвођачи на поменути захтев одговорили на различите начине, али је у случају већине осталих подизвођача евидентна непотпуност објављене релевантне документације. У наставку ћемо навести налазе који говоре у прилог оваквом закључку:

- Код једног броја подизвођача на увид је стављен уговор без објављивања (делимично или у целини) документације која је пратила реализацију тог уговора (авансних рачуна, ситуација, фактура), а основано се може закључити да је уговор у потпуности или делимично реализован, између осталог и на основу упућеног захтева да се достави релевантна документација која се тиче радова на реконструкцији Железничке станице Нови Сад.
- Постоји бар један случај у којем није објављен уговор између огранка ангажоване кинеске компаније и ангажованог подизвођача, а где је логично да уговор постоји, с обзиром на то да су радови фактурисани (пронађена је фактура за извршене радове). У овом контексту битно је указати на ризик да можда постоји још необјављених релевантних уговора између огранка неке од ангажованих кинеских компанија и домаћих подизвођача, али које нисмо били

у могућности да идентификујемо уколико није објављен бар један документ који произилази из реализације таквих уговора.

- Такође, идентификовали смо више објављених уговора који нису праћени понудама, било да се на њих уговори експлицитно позивају или треба да буду у додатку уговора приказане у форми *Прегмера и њреграчуна радова са ценама* који је део укупне документације (енг. *The Priced Bill of Quantities*).
- Супротно претходном, постоје случајеви где смо идентификовали понуде подизвођача, али не и уговоре по основу којих су подизвођачи ангажовани за конкретне радове. Уважавајући могућност да састављач понуде није ангажован као подизвођач за радове из понуде логично се намеће питање зашто је у том случају од њега захтевано да стави на увид релевантну документацију или зашто на такав захтев није приложио изјаву да није био подизвођач радова на реконструкцији Железничке станице Нови Сад (уколико његова понуда није прихваћена).

Додатно, у случају једног подизвођача радови приказани у објављеној документацији односе се на Железничку станицу Нови Сад, али и на друге локације у склопу ширег пројекта изградње пруге брзог колосека ка српско-мађарској граници, што у овом случају нисмо сматрали доказом о некомплетности документације, будући да је из објављених докумената (понуда, авансних рачуна и фактура) било могуће идентификовати износе који се односе на радове на реконструкцију Железничке станице Нови Сад.

6.7. Сажетак

У вези са пословном документацијом, а која чини део документације на коју се односи први студентски захтев, дајемо сажетак налаза чињеничног стања о (не)објављеним документима:

5. Документација која се односи на процес избора подизвођача и добављача на Пројекту модернизације и реконструкције Мађарско-српске железнице на територији Републике Србије, деоница Нови Сад – Суботица – државна граница (Келебија), укључујући и подизвођаче и добављаче изабране за извођење радова на Железничкој станици Нови Сад **није пронађена**. Узрок недостатка ове документације могао би бити или њено необјављивање или њено непостојање услед неспровођења процедуре утврђене чланом 16 Комерцијалног уговора.
6. Објављена документација која се односи на сагласност Финансијера и Инвеститора на избор подизвођача/добављача ангажованих од стране извођача за извођење радова на Железничкој станици Нови Сад **није потпуна**

имајући у виду да поједине сагласности на избор одређених подизвођача/добављача недостају. Узрок недостатка сагласности могао би бити или њено необјављивање или њено непостојање.

7. Објављена пословна документација која се односи на подизвођачке уговоре, прилоге уз подизвођачке уговоре и анексе подизвођачких уговора, а све у вези са подизвођачким радовима на Железничкој станици Нови Сад **није целовита** (имајући у виду да поједини анекси и прилози основних уговора недостају, као и да поједини основни уговори не садрже све странице). Узрок недостатка ове документације могао би бити њено необјављивање или недостављање од стране учесника у процесу, будући да је њено постојање утврђено кроз анализу садржине других објављених докумената.
8. Објављена пословна документација која се односи на привремене и окончане ситуације и фактуре, а у вези са подизвођачким радовима на Железничкој станици Нови Сад, **није потпуна** (имајући у виду да поједине привремене и окончане ситуације као и фактуре недостају) док поједини објављени пословни документи из ове групе **имају формалне недостатке**. Узрок недостатка ове документације могао би бити њено необјављивање или недостављање од стране учесника у процесу, као и њено непостојање.

Без недосћајуће документације није могуће ујарити уговорене њослове са стварно изведеним и фактурисаним њословима, нићи ујоредити уговорене њослове са оним који су њредвиђени Комерцијалним ујовором и њејовим анексима.

7. Правни аспекти за први студентски захтев

7.1. Увод

Први студентски захтев не односи се само на објављивање целокупне документације везане за реконструкцију железничке станице у Новом Саду, већ и на “подстицање тужилаштва да на основу исте предузме кораке предвиђене законом”. Истраге и из оправданих разлога нису јавне, па Комисија и не може у потпуности бити упозната са свим радњама предузетим од стране тужилаштва, већ полази од онога о чему су извештавали медији као и тужилаштва својим званичним саопштењима. У том смислу, Експертска група је анализирала правне последице које произилазе из објављених докумената, у намери да са тим упозна Проширени ректорски колегијум Универзитета у Београду и студентске пленуме.

С тим у вези Експертска група је анализирала постојећу документацију и радње предузете од стране тужилаштва, без намере да на било који начин улази у питање евентуалне кривично-правне одговорности и на тај начин утиче на рад тужилаштва. Управо због тога, излагање у овом делу Извештаје јесте искључиво усмерено на оцртавање могућности у погледу правне одговорности на основу доступних података, и не садржи тврдње о постојању било које одговорности. Одговорност је сваком појединачном случају неопходно утврђивати у одговарајућем правном поступку, уз поштовање свих процесних правила и права окривљених. Полазећи од студентског захтева, прва група правних питања односи се на правне последице које повлачи до сада објављена документација, док се друга група правних питања односи на поступке који су до сада покренути у циљу утврђивања одговорности.

7.2. Правне последице (не)објављене документације

Основно питање и суштина првог студентског захтева, по мишљењу Експертске групе јесте питање одговорности за пад надстрешнице. Сам појам одговорности је комплексно правно питање и укључује кривичноправну, грађанскоправну и политичку одговорност.

Кривичноправна одговорност ће постојати једино ако се утврди да се пад надстрешнице може приписати у кривицу појединим лицима, тачније њиховом умишљају или свесном нехату који подразумева да је учинилац био свестан да својом радњом може учинити дело, али је олако држао да до тога неће доћи или да ће то моћи спречити, или када није био свестан да својом радњом може учинити дело иако је према околностима под којима је оно учињено и према својим личним својствима био дужан и могао бити свестан те могућности (чл. 26 Кривичног законика). Утврђивање ове одговорности је предмет кривичних поступака који се воде пред надлежним

тужилаштвима, и задатак Експертске групе није да прејудицира даљи ток истраге нити исходе који ће произићи из тих процеса. Стога смо се, приликом обраде првог студентског захтева само осврнули на радње која су надлежна тужилаштва до сада предузела уз пуно разумевање чињенице да све те истражне радње не могу и не треба да буду доступне јавности.

Поред кривично-правне одговорности, пад надстрешнице отвара и питање грађанско-правне одговорности који је значајна како за утврђивање обавезе накнаде штете, тако и за разумевање ширег правног и фактичког оквира читавог догађаја. Кривично-правна одговорност неког од подизвођача или запослених не ослобађа грађанско-правне одговорности Извођача или Инвеститора и Финансијера. Грађанско-правна одговорност би била једина релевантна да пад надстрешнице није имао за последицу смрт петнаест и тешке телесне повреде двоје људи. Исто тако грађанско-правна одговорност би била једина релевантна ако би се утврдило да нема кривице на страни окривљених у смислу умишљаја или свесног нехата. Иако је грађанскоправна одговорност примарно усмерена на накнаду штете, она може имати значајан утицај и на покренуте кривичне поступке. Примера ради, ако се утврди да је пад надстрешнице резултат грубих пропуста у пројектовању, извођењу или надзору, то може представљати додатни доказни материјал у кривичним поступцима, јер може указивати на свесно занемаривање мера безбедности или кршење уговорних и законских процедура, што је битан елемент кривичне одговорности.

У том смислу, грађанскоправна одговорност представља не само правни механизам за обештећење оштећених страна, већ и важан индикатор за потенцијалне пропусте и незаконитости. Стога је њено утврђивање незаобилазан део свеобухватне анализе одговорности за пад надстрешнице, како у контексту захтева за надокнаду штете, тако и за утврђивање потенцијалних системских неправилности у пројекту.

На крају, ако би се утврдило да су извођење радова, избор подизвођача и контрола квалитета били под утицајем политичких одлука а не искључиво стручних критеријума, произилазило би и да је пад надстрешнице био последица коруптивних пракси, као што су нетранспарентно уговарање, нетранспарентно и неосновано анексирање уговора, додељивање послова нестручним лицима без одговарајућег знања, капацитета и искуства, фаворизовање одређених компанија без реалне стручне селекције, уговарање послова без спровођења уговорених (конкурских) процедура које обезбеђују избор најповољније (најбоље) понуде, нестручно спровођење надзора над радовима, спровођење радова ван оквира уговорених динамичких планова. Посебно је проблематично уколико се утврди да су одлуке о динамици и начину извођења радова биле подређене политичким циљевима, а не стручним налазима.

Стога је, поред кривичне и грађанскоправне одговорности неопходно испитати и институционалне механизме који су довели до оваквог исхода, како би се утврдило да ли су поступања државних органа резултирала угрожавањем јавне безбедности и незаконитим располагањем јавним ресурсима.

7.3. Грађанско-правна одговорност за пад надстрешнице

Полазећи од расположиве документације, полазну основу код утврђивања одговорности за пад надстрешнице на Железничкој Станици у Новом Саду, представља глава XVI Комерцијалног уговора о реконструкцији мађарско-српске железничке везе на територији Републике Србије, за деоницу Нови Сад – Суботица – Државна граница (Келебија) (у даљем тексту Уговор) која регулише ризике и одговорност.

Према слову члана 84 Уговора, одговорност за телесне повреде, болести или смрт било које особе лежи или на кинеским компанијама *China Railway International Co.Ltd* и *China Communications Construction Company Ltd* (у даљем тексту Извођач) или на Влади Републике Србије (у даљем тексту Финансијер) и АД "Инфраструктуре железнице" (у даљем тексту Инвеститор).

Према члану 84 став 1 Уговора, Извођач је дужан да обештети и ослободи одговорности особље Финансијера и Инвеститора и њихове представнике у случају свих потраживања, штете, губитака и трошкова (укључујући и судске трошкове) који се односе, између осталог на телесне повреде, болести или смрт било које особе које проистекну из пројектовања, извођења или завршетка радова и отклањања недостатака, ако се то не може приписати непажњи, намерном чину или кршењу Уговора од стране Финансијера или Инвеститора, особља Финансијера и Инвеститора или њихових представника.

Према члану 84 став 2 Уговора, Финансијер и Инвеститор су дужни да обештете и ослободе одговорности Извођача, особље Извођача и њихове представнике у случају свих потраживања, штете, губитка и трошкова (укључујући судске трошкове) који се односе на телесне повреде, болести или смрт као последица непажње, намерног чина или кршења Уговора од стране Финансијера или Инвеститора, особља Финансијера и Инвеститора или њихових представника.

Сходно томе, **одговорност за штету насталу услед пада надстрешнице према Комерцијалном уговору, може бити на Извођачу, Финансијеру и Инвеститору, како појединачно, тако и солидарно.**

7.4. Одговорност и обавезе Извођача према Комерцијалном уговору

Према члану 16 став 10 Комерцијалног уговора, **извођач је одговоран за поступке и непоступање свих подизвођача, њихових представника или запослених исто као да су то поступци или непоступање самог Извођача.** Ово је стандардна уговорна одредба по којој, извођач сноси одговорност за поступке и грешке свих подизвођача.

Начин на који Извођач бира подизвођаче регулисан је чланом 16 Уговора. Сходно овим одредбама, Извођач је дужан да ангажује подизвођаче чије седиште није у НР Кини да користи грађевински материјал и друга добра обрађена и прерађена изван НР Кине, у количини од најмање 46% од укупне прихваћене уговорне цене за пројекат. Предвиђа се и да се избор подизвођача и добављача врши након јавно објављеног конкурса а да је извођач дужан да спроводи поступак набавке уз што већу конкуренцију. Извођач поред тога води рачуна да се избор подизвођача врши јавно и транспарентно, као и да се сви потенцијални подизвођачи и добављачи ставе у једнак положај током свих фаза поступка. Ако се ради о подизвођачима изван НР Кине, Финансијер и Инвеститор морају дати сагласност на њихов избор.

Иако члан 5 Споразума са НР Кином не обавезује на расписивање јавног надметања за обављање послова инвестиционих радова и испоруку роба и услуга, истим чланом је прописан изузетак у смислу да је расписивање јавног надметања обавезно ако је тако одређено комерцијалним уговором. Комерцијални уговор чланом 16 недвосмислено намеће такву обавезу.

Упркос томе што члан 16 Комерцијалног уговора предвиђа обавезу јавног надметања за ангажовање подизвођача, приметно је да у објављеној документацији недостаје документација која се односи на јавно објављене конкурсе за избор подизвођача и добављача за реконструкцију и адаптацију Железничке станице у Новом Саду, тако да је потпуно непознат и нетранспарентан:

- начин и критеријуми према којима су подизвођачи бирани
- њихова компетентност за одређену врсту посла (финансијски, технички или персонални капацитет, искуство, референце, лиценце и сл.);
- конкурентност достављене понуде.

Уговор даље предвиђа да особље извођача мора имати одговарајуће квалификације, стручност и искуство (чл. 40 ст. 10), као и да произведе или припреми или купи и инсталира материјале и изведе све остале радове: 1. на начин који је предвиђен Уговором, 2. стручно и пажљиво у складу са релевантном добром праксом и 3. коришћењем одговарајуће опреме и безопасних материјала, осим уколико у Уговору није другачије наведено (чл. 41).

Извођач гарантује да он, његови пројектанти и помоћници имају искуство и способности потребне за пројектовање (чл. 34. ст. 2). Даље се обавезује да ће пројекат, документација, извођење и завршетак радова бити у складу са Законом о планирању и изградњи и Законом о безбедности и интероперабилности железнице и другим релевантним законима РС и документацијом која чини Уговор, са одобреним изменама (чл. 36).

Поред тога, Извођач је дужан да пројектује, изведе и заврши радове, отклони све недостатке на радовима (чл. 11 ст. 1), одговоран је за адекватност, стабилност и безбедност свих радова на градилишту и свих метода за извођење пројекта (чл. 11 ст. 3), дужан је да обезбеди радну снагу, материјал, грађевинску и другу опрему, изврши све припремне, главне и завршне радове и обавља друге неопходне активности (чл. 11 ст. 9).

Извођач је био дужан да поступа у складу са налозима Надзорног органа у погледу свих питања у вези са Уговором. Налози се издају у писаном облику (чл. 11. ст. 5). Надзорни орган између осталог Извођачу може наложити да изведе све радове који су хитно потребни ради безбедности радова, спречавања несрећних случајева, непредвиђених догађаја или нечег другог (чл. 46 ст. 1). Према члану 2.1.5. Комерцијалног уговора, "надзорни орган је лице које су Финансијер или Инвеститор именовали да делује као надзорни орган за потребе овог уговора или неко друго лице које Финансијер или Инвеститор повремено именују и о томе обавештавају Извођача у складу са одредбама овог уговора.

Даље је прописано да одобрење, контрола, потврда, сагласност, инспекција, упутство, обавештење, налог за предлог, захтев, испитивање или свака слична радња коју изврши Надзорни орган (укључујући одсуство неодобравања) не ослобађа Извођача од одговорности преузете на основу Уговора, укључујући одговорност за грешке, пропусте, одступања и неизвршења (чл. 9. ст. 4)

Из наведених одредаба јасно произилази примарна одговорност Извођача за квалитет изведених радова.

7.5. Одговорност Финансијера и Инвеститора према Комерцијалном уговору

Према одредби члана 84 став 2 Комерцијалног уговора, одговорност за телесне повреде, болести или смрт прелази са Извођача на Финансијера и Инвеститора, ако је до ових последица дошло њиховом непажњом, намерним чином или кршењем Уговора.

Према члану 59 Уговора Инвеститор преузима радове након издавања потврде о преузимању, по завршетку радова. Извођач писмено обавештава Надзорни орган о времену завршетка грађевинских радова и њиховој спремности за технички пријем најкасније 28 дана пре завршетка радова. Технички пријем обезбеђује Инвеститор у складу са законима Републике Србије. Технички пријем врши Експертска група за технички пријем.

Према члану 61 ст. 2 Надзорни орган је дужан да у року од 28 дана од пријема позитивног извештаја од Експертске групе за технички пријем који израђује према релевантним прописима, изда Извођачу потврду о пријему са назнаком датума завршетка радова или поддеонице у складу са Уговором. Под позитивним извештајем Експертске групе сматраће се позитиван извештај о техничком пријему и/или позитиван извештај о техничкој исправности радова или поддеонице.

Према члану 61 став 5 Уговора, Инвеститор не може користити ниједан део радова (осим као привремену меру предвиђену Уговором или у договору између уговорених страна) све док Надзорни орган не изда потврду о пријему тог дела радова. Међутим, **уколико Инвеститор ипак користи неки део радова пре издавања потврде о пријему:**

1. сматра се да је пододељак који се користи преузет даном почетка његовог коришћења
2. **Извођач од тог дана престаје да буде одговоран за старање о тој поддеоници, а та одговорност прелази на Инвеститора и**
3. уколико Извођач то захтева, Надзорни орган издаје потврду о пријему те поддеонице

Из расположиве документације не произлази да је извршен технички пријем радова, да постоји позитиван извештај Експертске групе за технички пријем, нити да је издата употребна дозвола. Произилази дакле да је Железничка станица у Новом Саду коришћена без испуњења законских предуслова, па се поставља питање разлога за тако нешто.

7.6. Закључак о расподели одговорности (Било „закључак“)

Експертској групи није познато да ли је у конкретном случају покренут поступак утврђивања одговорност у складу са поступком регулисаним главом XIX Комерцијалног уговора, односно пред комисијом за решавање спора или међународном арбитражом. Према Комерцијалном уговору, ова одговорност може бити или на Извођачу односно кинеским компанијама *China Railway International Co.Ltd* и *China Communications Construction Company Ltd* или на Финансијеру и Инвеститору односно Влади Републике Србије и АД. Инфраструктуре железнице.

Утврђивање ове одговорности је не само у интересу јавности, већ је посебно важно и услед постојања дилеме у вези са пропустима струке и постојања корупције у спровођењу пројекта. **Наиме, ако је надстрешница пала искључиво услед пропуста струке, требало би поставити питање одговорности и главног извођача, кинеских компанија *China Railway International Co.Ltd* и *China Communications Construction Company Ltd* одговорних како за избор подизвођача тако и за њихов рад. Ако је са друге стране одговорност за пад надстрешнице на Финансијеру и Инвеститору, онда постоји сумња да је њен пад претежно резултат коруптивних пракси.** Корупцију тумачимо у ширем смислу не само економске већ и политичке корупције, и расположива документација указује на њено постојање без обзира на сам узрок пада надстрешнице.

7.7. Корупција

Расположива и недостајућа документација буду сумњу да је пад надстрешнице могућа последица системских неправилности и коруптивних механизма у процесу планирања, уговарања и извођења радова. У правном систему Србије корупција се одређује као однос који настаје коришћењем службеног или друштвеног положаја или утицаја ради стицања недозвољене користи за себе или другог (члан 2, став 1, тачка 1 Закона о спречавању корупције). Ова корист не мора да буде искључиво материјална, па се у вези са тим у теорији прави разлика између политичке и економске корупције. Политичка корупција односи се на злоупотребу политичке моћи и утицаја ради личне или партијске користи одређене групе а на штету јавног интереса. Економска корупција се односи на нелегалне активности чији је циљ стицање економске користи кроз заобилажење законских процедура и илегалне трансакције. Не односи се само на политичке субјекте, већ укључује и приватне компаније и појединце. Ове две врсте корупције су неретко повезане, али не морају нужно бити. Примера ради, куповина гласова на изборима би била пример политичке, али не и економске корупције. Другим речима, "док је политичка корупција усмерена на стицање или очување власти, економска корупција има за циљ материјалну добит кроз незаконите пословне праксе".

Кривично право Србије предвиђа читав низ дела у групи кривичних дела против службене дужности и кривичних дела против привреде која су нормирана са циљем сузбијања корупције. Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције се примењује и на кривична дела против службене дужности и кривична дела против привреде (члан 2), а органи надлежни за сузбијање корупције јесу посебна одељења виших јавних тужилаштава за сузбијање корупције, организациона јединица надлежна за сузбијање корупције МУП-а, и посебна одељења виших судова за сузбијање корупције (члан 13).

Тужилаштво за организовани криминал (ТОК; члан 5) је надлежни орган за кривична дела против службене дужности када су окривљени лица која врше јавну функцију на основу избора, именовања и постављења од стране Народне скупштине, председника Републике, Владе, опште седнице Врховног суда, Високог савета судства или Високог савета тужилаштва (члан 3, став 1, тачка 2). Исти је случај и са кривичним делима против привреде ако вредност имовинске користи прелази 200.000.000 динара, или ако вредност јавне набавке прелази 800.000.000 динара (члан 3, став 1, тачка 3). Важно је притом истаћи да у надлежности овог тужилаштва нису председник Републике и народни посланици, те да имунитет министара теоријски може бити препрека за кривично гоњење због сумњи у корупцију. Додатно, због тога што је надлежност ТОК-а одређена према органу који бира, именује или поставља функционера, из надлежности овог тужилаштва су искључени и саветници министара.

Економску корупцију тешко је испитати на основу расположиве документације. У објављеној документацији недостају прилози појединих Уговора који садрже важне информације попут описа уговорених радова и цена. Без ове документације није могуће упоредити уговорене послове са стварно изведеним и фактурисаним. Поред тога, у објављеној документацији недостају неке привремене ситуације које обухватају укупну вредност уговорених радова (финансијски и технички извештаји који показују који су све радови изведени у односу на кумулативну вредност уговора), што отвара могућности да је новац исплаћиван без стварно изведеног посла.

Коруптивна кривична дела могу бити присутна и у вези с начином доделе послова, односно ангажовања извођачких и подизвођачких фирми. У случајевима када су послови поверени субјектима који нису поседовали одговарајуће капацитете за њихово адекватно извршење, онда је штетни догађај сама додела посла, док се нестручно извршење јавља као његова непосредна последица. **Недостатак конкурсне документације, супротно члану 16 Комерцијалног уговора намеће питање на који начин и по ком основу су бирани подизвођачи, отварајући питање њихове улоге и компетентности за одређене врсте послова.**

У првом нивоу подизвођача налази се пет кинеских фирми: *China Civil Engineering Construction Corporation Balkan Ogranak Beograd*, *CRSC INTERNATIONAL CO. LTD. OGRANAK*, *China Railway Construction Electrification Bureau Group Co. handong LUQIAO Group Co Ltd.*, *ogranak Beograd* који је ангажован на другој деоници, *CRDC (China Railway Design Corporation)* који је ангажован у изради техничке документације. Ове компаније функционишу као огранци кинеских корпорација у Републици Србији, али без статуса самосталних правних лица и без сопственог основног капитала. Овакав правни статус омогућава да се новчани токови одвијају посредством матичних компанија у иностранству, што знатно отежава финансијски надзор и контролу над

трансакцијама. Истовремено, како не поседују имовину у Републици Србији, не постоји могућност одузимања (заплене) средстава у случају кршења уговорних обавеза, што значајно умањује правну заштиту државе. Како ови кинески огранци директно ангажују српске подизвођаче, отвара се простор за могуће вештачко увећање цена и генерисање посредничких трошкова. У пракси, то значи да би стварни извођачи радова могли изводити пројекат по знатно нижој цени, али због сложеног система посредника, крајња цена коју плаћа држава може бити значајно увећана. Другим речима, финансијска средства пролазе кроз више нивоа посредничких фирми, што ствара ризик од извлачења новца и нетранспарентних финансијских трансакција.

Овакав механизам може да представља типичан модел корупције у јавним инфраструктурним пројектима, где се привремене или инострано-регистроване компаније користе као инструменти за избегавање одговорности, прикривање финансијских токова и потенцијално ненаменско трошење јавних средстава. У доступној документацији не постоје уговори којима се регулише ангажовање ових компанија, са изузетком уговора о ангажовању *CCECC*. **Недостатак уговора између Извођача и првог нивоа подизвођача отежава праћење финансијских трансакција, па је отежано испитивање евентуалног ненаменског трошења средстава, надфактурисања радова и прања новца. На крају, али можда и најважније, није јасно који се оперативни део посла суштински реализује преко кинеских компанија, те да ли оне уопште и изводе одређене радове или су сви или већински део радова уступљени домаћим подизвођачима, што онда доводи у питање разлоге ангажовања тих компанија.**

Поред тога, сама структура расподеле подизвођачких уговора указује на **високу концентрацију послова у оквиру ограниченог броја привилегованих субјеката**. Чињеница да један подизвођач учествује са око 71 % укупне вредности уговора у вези са Реконструкцијом железничке станице Нови Сад, упућује на изразиту централизацију и потенцијални монопол у извођењу радова. Овако неравномерна расподела указује на ограничену конкуренцију и могуће институционално фаворизовање одређених субјеката. Овакав модел доделе уговора може бити индикативан за постојање картелских споразума или неформалних аранжмана између извођача, инвеститора и надлежних државних органа. Последице овакве концентрације могу укључивати вештачко увећање трошкова пројекта, смањење квалитета изведених радова, као и ненаменско трошење јавних средстава

Примери ангажовања малих домаћих привредних друштава на реконструкцији Железничке станице Нови Сад, чији је експоненцијални раст пословних прихода евидентан у периоду овог ангажовања, буди сумњу да се можда радило само о

фирмама које извлачи новац без стварног ангажмана у пројекту. У теорији корупције и економске криминологије, компаније са минималним капиталом и наглим растом често се класификују као **фантомске фирме**, које се користе за нелегалне финансијске трансакције, укључујући извлачење и прање новца, без стварног оперативног ангажмана. Уколико оваква фирма формално преузме улогу подизвођача, док стварне радове изводе друга правна лица, постоји значајан ризик од вештачког увећања трошкова пројекта, чиме се омогућава незаконито преусмеравање буџетских средстава. Овај механизам представља један од најчешћих облика корупције у јавним инфраструктурним пројектима, где се ангажовањем неквалификованих субјеката прикривају стварни трошкови, омогућавајући да један део средстава буде исплаћен стварним извршиоцима радова, док се други нелегално присваја кроз мрежу повезаних фирми.

Ово су само неки од индикатора који захтевају даљу истрагу и анализу у циљу утврђивања евентуалних незаконитих радњи у процесу реализације пројекта.

7.8. Поступци који су покренути у циљу утврђивања одговорности

Друго кључно правно питање са становишта првог студентског захтева јесте питање поступака који су покренути у циљу утврђивања одговорности у случају пада надстрешнице на Железничкој станици у Новом Саду. У овом делу ћемо изложити кључне радње у досадашњем поступању тужилаштва, прибављене на основу званичних саопштења. Датуми одговарају датумима када су саопштења издата.

- **1.11.2024.** ВЈТ НС обавештава да на лице места излази тужилац Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду и у сарадњи с Полицијском управом НС, надлежним инспекцијским и другим службама предузима радње утврђивања релеватних чињеница и околности.
- **1.11.2024.** ВЈТ НС Наредено спровођење вештачења у што краћем року.
- **2.11.2024** ВЈТ НС Наложено саслушање "најмање двадесет лица између осталих одговорних из Министарства за грађевинарство, саобраћај и инфраструктуру, као и надлежног министра, одговорних лица из „Железнице Србије“ АД, одговорних лица Завода за заштиту споменика културе Града Новог Сада, као и других лица"
- **3.11.2024.** ВЈТ НС Саслушано 26 лица укључујући и министра грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, директора Завода за заштиту споменика културе Града Новог Сада, одговорна лица у „Железницама Србије“ АД, „Инфраструктура железница Србије“ АД, и одговорна лица надлежна за извођење радова.
- **3.11.2024.** ВЈТ НС изузима документацију која се предаје вештацима ради даљег поступања.
- **3.11.2024.** ВЈТ НС Наложено саслушање још 14 лица и саслушано још 14 лица.
- **5.11.2024.** ВЈТ НС обавештава о томе да је на спровођењу истражних радњи ангажовано пет јавних тужилаца и два јавнотужилачка помоћника, да је укупно

саслушано 48 лица, и наложено саслушање још 5 лица. Преузета је и документација од "више различитих јавних установа, правних и физичких лица".

- **5.11.2024.** ВЈТ НС обавештава да је након извршеног увиђаја лице места рашчишћено, те да су грађевински остаци по налогу тужиоца премештени на сигурну локацију под надзором Полицијске управе НС.
- **13.11.2024.** Више јавно тужилаштво обавештава да је саслушано укупно 66 лица и да је наложено саслушање још 5 лица.
- **20.11.2024.** Вештачење је достављено Вишем јавном тужилаштву у Новом саду.
- **21.11.2024.** Ухапшено је и задржано укупно 12 лица.
- **22.11.2024.** ВЈТ НС наређује спровођење истраге против 13 лица и упућује предлог за одређивање притвора
- **23.11.2024.** Виши суд у Новом Саду одређује притвор Г.В., Н.Ш., М.Ј., С.Н., Љ.М.М., М.С., Д.Ј., М.Г., Д.Т., З.С.М. у трајању од 30 дана. Ј.Т. и А.Д је одређена мера забране напуштања стана уз надзор у трајању од 3 месеца.
- **24.11.2024.** ВЈТ НС обавештава да је приведена и саслушана Ј.С.М.
- **27.11.2024.** ВС НС обавештава да је на основу жалбе ванпретресном већу укинута притвор Г.В.
- **03.12.2024.** ВЈТ НС У својству сведока саслушана су 4 лица из Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктура и 5 лица из Инфраструктуре железнице.
- **12.12.2024.** ВЈТ НС даје изјашњење о идентитету осумњичених и обавештава јавност о досадашњем току поступка:
 - Г.В. бившег министра у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, А.Д. бившег в.д. помоћника министра у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и Н.Ш. бившег генералног директора "Инфраструктура железнице Србије" а.д. због основа сумње да су учинили кривично дело Тешко дело против опште сигурности из члана 288 став 2 Кривичног законика у вези са кривичним делом Изазивање опште опасности из члана 278 став 3 у вези са ставом 2 Кривичног законика, као и
 - С.Н. одговорног пројектанта грађевинске конструкције, М.Ј. главног пројектанта идејног пројекта, Љ.М.М. главног пројектанта пројекта за грађевинску дозволу, М.С. известиоца за конструкције Републичке ревизионе комисије, Ј.С.М. лица одговорног за техничку контролу, З.С.М. и Д.Ј. лица одговорних за извођење грађевинских радова, М.Г. и Д.Т. лица одговорних за стручни надзор, због основа сумње да су учинили кривично дело Тешко дело против опште сигурности из члана 288 став 2 Кривичног законика у вези са кривичним делом Непрописно и неправилно извођење грађевинских радова из члана 281 став 1 Кривичног законика, Више јавно тужилаштво обавештава јавност да у оквиру истражне фазе кривичног поступка у континуитету предузима доказне радње.
- **30.12.2024.** ВЈТ НС подиже оптужницу против 13 окривљених. Оптужница је поднета Вишем суду у Новом Саду.

- **30.12.2024.** ВЈТ НС почиње да објављује документацију прибављену у току предистражног поступка а која се тражи у првом студентском захтеву. На истој страни су објављене и накнадне допуне документације које су и сада доступне: <https://novisad.vjt.rs/saopstenja/vazno/>
- **31.12.2024.** Виши суд у Новом Саду одбија предлоге за одређење притвора А.Д. и Ј.Т., али им продужава трајање мере забране напуштања стана. Одбија и предлог за одређење притвора Г.В. Предлог за продужење притвора осталих десет оптужених је усвојен и продужен им је притвор. Притвор је продужен Н.Ш., бившем директору Инфраструктуре железница.
- **10.01.2025.** Виши суд у Новом Саду одбија предлог да се према Г.В. одреди притвор на основу тога што је предлог тужиоца нејасан и недовољно образложен, те да нема нових чињеница ни околности које би поткрепиле предлог тужиоца.
- **26.1.2025.** ВЈТ НС објављује допуну документације која је објављена на захтев студената.
- **27.1.2025.** ВЈТ НС објављује још једну допуну документације која је објављена на захтев студената.
- **31.1.2025.** ВЈТ НС објављује саопштење у коме се објашњава да тужилаштво "врши одређене провере и предузима процесне радње у циљу утврђивања постојања основа сумње да је учињено неко кривично дело са коруптивним елементима". Тужилаштво наглашава да то ради посебно одељење за сузбијање корупције у сарадњи с Управом криминалистичке полиције – Одељењем за борбу против корупције. Експертска група констатује да су посебно необични разлози због којих се наводи да су провере и радње предузете. У саопштењу се наиме каже да је то предузето "због великог интересовања јавности, а посебно након изјава у медијима" којима се изражавају неке сумње у погледу веродостојности документације и финансијског пословања привредних субјеката који су учествовали у реконструкцији Железничке станице.
- **12.2.2025.** Врховни јавни тужилац саопштава да је донета одлука да се списи предмета доставе Тужилаштву за организовани криминал (ТОК) и да се поступајући тужилац из Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду упуту у ТОК, због основане сумње да су извршена кривична дела из надлежности ТОК-а. Претходно је у извештају објашњено о којим је кривичним делима реч.
- **13.2.2025.** Посебно одељење за сузбијање корупције ВЈТ НС саопштава да је целокупне списе упутило ТОК-у и најављује се заказивање првог јавног претреса. Поступајући јавни тужилац Посебног одељења за сузбијање корупције Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду је такође упућен на рад у Јавно тужилаштво за организовани криминал ради наставка рада на предмету.
- **24.2.2025.** По налогу Вишег тужилаштва у Београду ухапшено је више лице у вези са извршењем неколико кривичних дела с коруптивним елементом и одређено им је задржавање од 48 сати. Главни јавни тужилац је том приликом нагласио да ово тужилаштво поступа независно од Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду и независно од ТОК-а.
- **25.2.2025.** Посебно одељење за сузбијање корупције Вишег јавног тужилаштва у Београду саопштава да су саслушана осумњичена лица и предложено је да им се одреди притвор:

- С.К. менаџер за развој инвестиција АД “Инфраструктура Железница Србије” са седиштем у Београду (кривично дело Злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 1 Кривичног законика и кривично дело Тешко дело против опште сигурности из члана 288 став 2 и став 3 Кривичног законика у вези са чланом 278 став 2 Кривичног законика.)
- М.С. председник Комисије за технички преглед Железничке станице у Новом Саду (кривично дело Несавестан рад у служби из члана 361 став 2 у вези става 1 у вези са ставом 3 Кривичног законика и кривично дело Тешко дело против опште сигурности из члана 288 став 2 и став 3 Кривичног законика у вези са чланом 278 став 2 Кривичног законика.)
- Ј.В. члан Комисије за технички преглед Железничке станице у Новом Саду (кривично дело Несавестан рад у служби из члана 361 став 2 у вези става 1 у вези са ставом 3 Кривичног законика и кривично дело Тешко дело против опште сигурности из члана 288 став 2 и став 3 Кривичног законика у вези са чланом 278 став 2 Кривичног законика.)
- М.Н.Ј. члан Комисије за технички преглед Железничке станице у Новом Саду (кривично дело Несавестан рад у служби из члана 361 став 2 у вези става 1 у вези са ставом 3 Кривичног законика и кривично дело Тешко дело против опште сигурности из члана 288 став 2 и став 3 Кривичног законика у вези са чланом 278 став 2 Кривичног законика)
- Б. К. члан Комисије за технички преглед Железничке станице у Новом Саду (кривично дело Несавестан рад у служби из члана 361 став 2 у вези става 1 у вези са ставом 3 Кривичног законика и кривично дело Тешко дело против опште сигурности из члана 288 став 2 и став 3 Кривичног законика у вези са чланом 278 став 2 Кривичног законика.)
- **26.2.2025.** Виши суд у Београду доноси решење којим се:
 - Према окривљенима М.С и Б.К. одређује притвор услед постојања особитих околности које указују да ће у кратком временском периоду поновити кривично дело.
 - Према окривљенима Ј.В., М.Н.Ј. и С.К, одредио меру забране напуштања стана уз примену електронског надзора.
- **28.2.2025.** Врховни јавни тужилац доноси решење о супституцији којим се овлашћује ТОК да преузме предмет С.К. од Вишег јавног тужилаштва у Београду.
- **4.03.2025.** ВЈТ БГ је саопштило да је подигло оптужницу против С.К., М.С. и Б.К. За Ј.В. и М.Н.Ј. донета је наредба о обустављању истраге.

Експертска група констатује да су покренути одређени кривични поступци у циљу утврђивања кривично-правне одговорности. По природи ствари, Експертска група нема увид у списе нити у одлуке тужилаштва, па не може ни оцењивати њихово поступање, нарочито у предистражној фази и фази истраге. Ипак, донекле је забрињавајућа чињеница да три различита тужилаштва воде поступак поводом истог догађаја, што може отежати објективно утврђивање чињеница.

7.9. Сажетак

Основно правно питање које лежи у позадини првог студентског захтева је питање одговорности, односно предузимања одговарајућих правних корака у вези са расположивом документацијом.

Невезано од кривичне одговорности која се утврђује у покренутим кривичним поступцима неопходно је поставити и питање одговорности у смислу члана 84 Комерцијалног уговора према коме одговорност за телесне повреде, болести или смрт било које особе лежи или на Извођачу (кинеским компанијама *China Railway International Co.Ltd* и *China Communications Construction Company Ltd*) или на Финансијеру (Влада Републике Србије) и Инвеститору (АД "Инфраструктуре железнице). Одговорност у том смилу примарано је на Извођачу, осим ако је до последице дошло услед непажње, намерног чина или кршења Уговора од стране Финансијера или Инвеститора (чл. 84 ст. 2). Ако Инвеститор користи део радова пре издавања потврде о пријему, извођач од тог дана престаје да буде одговоран за старање о тој поддеоници, а одговорност прелази на Инвеститора (чл. 61 ст. 5). Из расположиве документације не произилази да је извршен технички пријем радова, па се поставља питање разлога за коришћење Железничке станице у Новом Саду мимо ове одлуке.

Није нам познато да ли је у конкретном случају утврђивана одговорност за пад надстрешнице у складу са поступком регулисаним главом XIX Комерцијалног уговора, односно пред комисијом за решавање спора или међународном арбитражом. Њено утврђивање је не само у интересу јавности, већ је важно и из угла кривичних поступка који се воде, посебно из угла постојања дилеме у вези пропуста струке или постојања корупције у спровођењу пројекта. Јер ако је надстрешница пала искључиво услед пропуста струке, неизбежно је поставити питање одговорности главног извођача, имајући у виду да је према чл. 16 ст. 10 Уговора, извођач одговоран за поступке и непоступање свих подизвођача, њихових представника или запослених исто као да су то поступци или непоступање самог Извођача. Ако је са друге стране надстрешница пала услед пропуста Извођача и Инвеститора, онда је корупција заправо основни узрок њеног пада.

Корупцију тумачимо у ширем смислу не само економске већ и политичке корупције, а расположива и недостајућа документација буди сумњу на њено постојање.

Недостатак конкурсне документације, намеће питање на који начин и по ком основу су бирани подизвођачи, отварајући питање њихове улоге и компетентности за одређене врсте послова. Висока концентрација послова код одређених подизвођача може укључивати вештачко увећање трошкова пројекта, смањење квалитета изведених радова, и ненаменско трошење јавних средстава. Недостатак уговора између Извођача и кинеских компанија које се налазе на првом нивоу подизвођача отежава праћење финансијских трансакција, омогућава надфактурисања радова, а није јасно ни који је део посла суштински реализован преко ових компанија. Постоји сумња и на учешће тзв. фантомских фирми са минималним капиталом и наглим растом, које омогућавају извлачење и прање новца, без стварног оперативног ангажмана. Недостатак прилога појединих уговора и неких привремених ситуација, отежава праћење стварно изведених радова, уговорених и исплаћених цена.

На основу званичних саопштења, Експертска група закључује да су од стране надлежних органа покренути одређени кривични поступци, за кривична дела против опште сигурности и за коруптивна кривична дела. Највећи део кривичних поступака води се против стручних лица која су на неки начин повезана са реконструкцијом зграде Железничке станице.

Извештај поводом другог и трећег студентског захтева

1. Сажетак извештаја

За потребе израде извештаја о другом и трећем студентском захтеву Експертска група ослонила се на два извора информација – (а) званична саопштења и одговре које је упитом прибавила од надлежних институција и (б) из средстава информисања и објава учесника у догађајима. Природа другог и трећег захтева је таква да Експертска група није могла искључиво да се ослони на информације прикупљене од надлежних институција, будући да је у основи ових захтева уврђивање како поступања, тако и непостапања институција. У вези са (а), Експертска група је 12.2.2025. послала допис Врховном јавном тужиоцу, Министарству правде, Прекршајном суду у Београду и Прекршајном суду у Новом Саду у коме се траже информације о свим покренутим поступцима и додељеним помиловањима. Такође, у значајној мери су информације прикупљане и на званичним интернет страницама надлежних институција. У вези (б) Експертска група извршила је претрагу средстава информисања које је упаривала са објавама учесника у догађајима како би обезбедила унакрсну проверу прикупљених информација.

У вези с другим студентским захтевом, на основу анализе званичних података прибављених од надлежних државних органа Експертска група констатује да су тужилаштва покренула значајан број поступака против нападача на учеснике мирних грађанских протеста. Од стране Врховног јавног тужиоца, Експертској групи је званично саопштено да је покренут 51 поступак, од којих су два окончана споразумом о признању кривичног дела. Међутим, чињенице су и да:

- Нису идентификована сва лица која су нападала студенте, професоре и остале демонстранте у току мирних грађанских протеста.
- Није покренут кривични или прекршајни поступак против свих лица која су наведена у захтеву.
- Лица наведена у студентском захтеву нису разрешена функција.

У вези с трећим студентским захтевом, експертска група констатује да:

- Формулација студентског захтева онемогућава прецизну идентификацију његовог садржаја у погледу лица која су предмет захтева и догађаја који су обухваћени захтевом.
- Иако је у погледу неких, можда и свих лица која су наведена у студентском захтеву поступак остављен, услед недоступности информација захтеваних

од Министарства правде и услед саме формулације захтева, не може се са сигурношћу тврдити да је поступак обустављен против свих лица која су захтевом обухваћена.

- Одлуке о помиловању су селективне а) јер су онемогућиле вођење поступка према неким студентима али не и према другим лицима која су учествовала у истом догађају и предузимала исте радње; б) јер су помилована и лица која нису обухваћена захтевом, а чије је помиловање супротно духу студентских захтева; в) помиловањем је спречено утврђивање свих спорних чињеница, евентуалних незаконитости у раду полиције и незаконитости у поступању јавног тужилаштва и суда приликом одређивања притвора и покретања истрага.

2. Мандат и поступање Експертске групе

Мандат Експертске групе

У циљу стручне процене испуњености другог и трећег студентског захтева, Експертска група је а) претражила све јавно доступне изворе и саопштења државних органа, б) 11.2.2025. упутила дописе Врховном јавном тужилаштву, Прекршајном суду у Београду, Прекршајном суду у Новом саду и Министарству правде Републике Србије да би прикупила што поузданије податке. Надлежне институције су нам, са изузетком Министарства правде, доставиле тражене податке, тако да се део извештаја који се односи на помиловања заснива на јавно доступним подацима.

Извештај је сачињен на основу систематизације података које је Експертска група прикупила самосталним истраживањем и података које су достављени од стране државних органа. Из разлога заштите података о личности систематизације података су доступне, али нису званичан део овог Извештаја.

Подсећамо да задатак Експертске групе није да утврди да ли су захтеви испуњени или не, већ да информише Ректорат универзитета у Београду и студентске пленуме о чињеницама које су у тренутку писања извештаја доступне у вези са захтевима. У том смислу, у извештају су наглашеније ситуације и околности у којима постоји дилема око тога да ли су захтеви испуњени, него ситуације у којима су захтеви недвосмислено испуњени.

Коначно, напомињемо да Експертска група није орган кривичног нити прекршајног гоњења и да није дужна нити да идентификује осумњичене или да са њиховим поступцима повезује одређене правне последице. У том смислу наглашавамо да су сви закључци у погледу испуњења захтева засновани на прикупљеним информацијама које су у тренутку писања извештаја Експертској групи били на располагању.

Експертска група се захваљује Врховном државном тужилаштву, Прекршајном суду у Новом Саду и Прекршајном суду у Београду на сарадњи, и нада се даљој сарадњи у циљу испуњења студентских захтева.

Поступање Експертске групе

Експертска група је посредством Ректората упутила молбу Врховном јавном тужилаштву, Прекршајним судовима у Београду и Новом Саду, као и Министарству правде, са циљем добијања релевантних и поузданих информација везаних за испуњење студентских захтева.

Врховном јавном тужилаштву је упућена молба са следећим ставкама:

а) достављање имена свих лица против којих су покренути кривични поступци због кривичних дела извршених на протесним окупљањима почевши од пада надстрешнице на железничкој станици у Новом Саду, а закључно са даном подношења молбе (10.02.2025), уз навођење чињеничног описа дела;

б) обавештење о томе да ли је у погледу неког од окривљених одбачена кривична пријава или је поступак окончан и на који начин је окончан;

в) обавештење о томе да ли постоје лица која су на основу расположивих снимака и изјава грађана нападала студенте и остале протестанте, а која нису идентификована или чија је идентификација у току;

г) обавештење да ли је покренут или окончан кривични или прекршајни поступак и за које казнено дело, у погледу следећих лица која су изричито наведена у студентском захтеву: Милија Колџић, Александар Јокић, Душан Костић, Милена Алексић, Иван Станишић, Татјана Макевић Николић, Дражен Ђурђић (председник општине Сремски Карловци), Миљан Врачаревић, Предраг Веселиновић, Милан Раденковић (начелник одељења за јавни ред и мир ПУ Београд), Александар Чавић (одборник у Скупштини града Београда), Петар Чавић, Гаврило Ковачевић (председник градске општине Земун), Дејан Пауновић (повереник општинског одбора Раковица), Игор Ђогић, Весна Чингелић (чланица већа општине Раковица), Ђоко Ненадић, Стефан Пантелић Стефановић (члан већа градске општине Нови Београд), Лука Рогановић.

Прекршајном суду у Београду и Прекршајном суду у Новом Саду упућена је молба за достављање:

а) Имена свих лица против којих су покренути прекршајни поступци извршени на овим протесним окупљањима, закључно са даном подношења молбе (10.02.2025.) уз навођење чињеничног описа прекршаја.

б) Обавештење о томе да ли је у погледу неког од ових лица окончан прекршајни поступак и на који начин је окончан.

Министарству правде Републике Србије је упућена молба за достављање:

а) Података о помилованим лицима

б) Наредбе о покретању истраге односно оптужне акте поднете против ових лица.

Одговори институција

Прекршајни суд у Новом Саду је већ 12.02.2025. године одговорио да се у вези са догађајима у периоду од 01.11.2024. године до 12.02.2025. године води поступак против три лица поводом прекршаја из Закона о јавном реду и миру. Суд је доставио имена троје окривљених и правну квалификацију прекршаја, али без чињеничног описа прекршаја, тако да се не може са сигурношћу утврдити да ли је реч о протестантима или о нападачима на протестанте.

Врховно јавно тужилаштво је 20.2.2025. године доставило детаљан извештај у коме је навело описе кривичних поступака покренутих од стране свих тужилаштава у Србији у вези са инцидентима који су се дешавали на протестима поводом пада надстрешнице, почевши од 02.11.2024. до 10.02.2025. Извештај садржи 51 ставку са поступајућим тужилаштвом, ознаком предмета, описом инцидента и поступка, као и са идентификованим и неидентификованим лицима која су у инцидентима учествовала а у вези с којима се води нека врста правног поступка. Попис садржи више од 70 лица у вези с којима се поступак води, односно чији се инцидент утврђује.

Прекршајни суд у Београду је од Ректората захтевао да упути званичан допис за приступ информацијама од јавног значаја у складу са истоименим законом што је и учињено. Имајућу у виду да Експертска група у том тренутку није располагала именима лица против којих је тужилаштво одбацило кривичне пријаве под образложењем да се ради о прекршајима, од Прекршајног суда у Београду смо захтевали да нам достави копије захтева за покретање прекршајних поступака и одлуке суда у погледу тих захтева, за казнена дела извршена на свим протесним окупљањима уз навођење чињеничног описа прекршаја. Прекршајни суд је након тога доставио све поднете захтеве за покретање прекршајних поступака и копије судских одлука "вршећи претрагу по врсти прекршаја, односно правној квалификацији истог, као и по датуму када су евентуално учињени прекршаји на које се захтев односи".

Министарство правде Републике Србије до тренутка окончања рада на овом извештају (28.2.2024) још увек није одговорило на молбу Експертске групе да јој се достави списак са именима помилованих лица уз навођење кривичног дела за које су помиловани.

3. Извештај поводом другог студентског захтева

3.1. Садржај другог студентског захтева

Изворни текст другог студентског захтева гласи:

”Захтевамо потврду надлежних органа о идентитету свих лица за која постоји основана сумња да су физички напала студенте и професоре, као и покретање кривичних поступака против њих. Такође захтевамо разрешење поменутих лица уколико се покаже да су иста јавни функционери.”

Конкретизација другог студентског захтева гласи:

”Због неажурности МУП-а у погледу наведеног захтева, редовни професор и декан Факултета драмских уметности (ФДУ) је 2.12.2024. у име факултета поднео кривичну пријаву Трећем основном јавном тужилаштву. Поднета кривична пријава се односи на лица за која постоји основана сумња да су дана 22.11.2024. физички насрнула на студенте и професоре поменутог факултета, те да су извршила кривично дело Насилничко понашање на јавном скупу или спортској приредби. Наведена лица, која је идентификовало Више јавно тужилаштво у Београду, су:

1. Милија Колџић
2. Александар Јокић
3. Душан Костић
4. Милена Алексић
5. Иван Станишић

Поменути захтев се односи како на наведена лица, тако и на свако друго лице које буде физички напало студенте и професоре и сва друга лица која учествују у мирним грађанским окупљањима.

Према информацијама доступним јавности, исти захтев се проширује и на лица чији идентитет још увек није потврђен од стране надлежних органа, а за која се сумња да су:

1. Татјана Макевић Николић
2. Дражен Ђурђић, председник општине Сремски Карловци
3. Миљан Врачаревић
4. Предраг Веселиновић
5. Младен Раденковић, начелник одељења за јавни ред и мир ПУ Београд

6. Александар Чавић, одборник у Скупштини града Београда
7. Петар Чавић
8. Гаврило Ковачевић, председник градске општине Земун
9. Дејан Пауновић, повереник општинског одбора Раковица
10. Игор Ђогић
11. Весна Чингелић, чланица Већа општина Раковица
12. Ђоко Ненадић
13. Стефан Пантелић Стефановић, члан Већа Градске општине Нови Београд
14. Лука Рогановић

Поред покретања кривичног поступка против лица која су физички нападала професоре и студенте, и за која ће се то тек потврдити, а ако се испостави да су та лица јавни функционери, у смислу чл. 2, ст. 1, тач. 3-4 Закона о спречавању корупције и чл. 112, ст. 3 Кривичног закона, упоредо захтевамо да се иста разреше дужности.”

3.2. **Анализа и мишљење Експертске групе**

У погледу кривично-правне одговорности лица која су нападала студенте, професоре и демонстранте у свим инцидентима током грађанских окупљања након пада надстрешнице, намећу се следећа питања:

1. Да ли су сва лица идентификована?
2. Да ли су против свих тих лица покренути одговарајући казнени поступци (кривични или прекршајни)?
3. Да ли су јавни функционери који су учествовали у поменутих нападима разрешени са јавних функција?

3.2.1. *Идентификација нападача*

1. На основу досад прикупљених података, на прво питање се може одговорити негативно. Укратко, студентски захтев није испуњен са становишта идентификација лица која су учествовала у нападима на студенте, професоре и остале демонстранте. На основу информација које је у званичном извештају доставила Врховна јавна тужитељка закључујемо да:

1. Није утврђен идентитет свих лица која су 22.11.2024. напала студенте и професоре ФДУ (ВЈТ БГ, КТ 837/24, КТО 48/25);

2. Није утврђен идентитет лица које је аутомобилом пробило блокаду Економског факултета у Карађорђевој улици 27.12.2024. (ВЈТ БГ, КТР 403/25);
3. Није утврђен идентитет лица која су изазвала инциденте на Булевару Вудроа Вилсона 27.11.2024 (ВЈТ БГ, КТР 7104/24);
4. Није утврђен идентитет лица која су 21.11.2024. убацила активисткињу и студенткињу Милу Пајић у аутомобил и одвезли је у зграду БИА (ВЈТ НС, КТР 1566/24);
5. Није утврђен идентитет лица које је вређало и нападало учеснике и кренуло возилом на њих на углу Улица Мајке Јевросиме и Јанка Веселиновића у току блокаде раскрснице у Новом Саду 10.1.2025. (ОЈТ НС, КТР 307/2025);
6. Није утврђен идентитет полицијског службеника за ког оштећени наводи да је 17.1.2025. изазвао инцидент испред Градске куће у Новом Саду (ОЈТ КТР, 550/25);
7. Није утврђен идентитет више лица која су 29.11.2024 учествовала у инциденту испред Карловачке гимназије. (ОЈТ НС, КТ 444/25);
8. Није утврђен идентитет лица које је 16.12.2024. године ушло у Карловачку гимназију у току блокаде (ОЈТ НС, КТР 367/2025)
9. Није утврђен идентитет лица које 5.11.2024. године напало девојку током протеста грађана у Улици краља Александра у Новом Саду (ОЈТ НС, КТР 366/2025);
10. Није утврђен идентитет полицијских службеника који су по наводима из пријаве 21.11.2024. физички злостављали Илију Костића (ОЈТ НС, КТН 3790/24);
11. Није утврђен идентитет лица које је 20.12.2024. године гурало и вређало учеснике у протесту у Бечеју (ОЈТ Бечеј, КТР 691/25).

У појединим случајевима, одсуство идентификације лица је донекле разумљиво, имајући у виду да на поменутих скуповима полиције није било. У другим случајевима је одсуство идентификације лица веома тешко, чак немогуће оправдати. Наводимо неке ситуације у којима је то случај:

1. Посве је неоправдано да полицијски службеници који су били у контакту са 74-годишњим Илијом Костићем приликом његовог привођења и задржавања, током кога су му нанете телесне повреде, нису идентификовани ни три месеца након инцидента.
2. Сличан је случај и са инцидентом приликом блокаде у Карађорђевој улици код Економског факултета која се одржала 10.12.2024. године. Више јавно

тужилаштво у Београду упутило је захтев за прибављање информација припадницима МУПа на дан догађаја. Последње саопштење Вишег јавног тужилаштва у вези са овим предметом објављено је 27.01.2025. У том саопштењу се понавља да је упућен захтев полицији за прикупљање података што наводи на закључак да подаци нису прикупљени ни скоро два месеца након инцидента.

Према члану 282. став 5. Законика о кривичном поступку (ЗКП), полиција је дужна да поступи по захтеву јавног тужиоца и да га обавести о мерама и радњама које је предузела најкасније у року од 30 дана од када је примила захтев, а ако то не учини јавни тужилац ће одмах обавестити старешину који руководи органом, а по потреби и надлежног министра, Владу или надлежно радно тело Народне скупштине (чл. 44 ст. 2 ЗКП), након чега може покренути дисциплински поступак против лица за које сматра да је одговорно за непоступање по његовом захтеву (чл. 44. ст. 3 ЗКП). Немамо информације да ли су ове законске мере и предузете, али чињеница јесте да ни након два месеца није утврђен идентитет лица које је аутомобилом пробило блокаду.

3. Посебно је тешко оправдати одсуство идентификације лица која су учествовала у инциденту током протеста на Булевару Вудроа Вилсона. Ово је нарочито значајан пропуст управо због тога што се лица која су у том инциденту наводно учествовала изричито наводе у проширеном студентском захтеву и која су препозната путем друштвених мрежа као чланови или функционери Српске Напредне Странке. Реч је о следећим лицима: Миљан Врачаревић, Предраг Веселиновић, Младен Раденковић (начелник одељења за јавни ред и мир ПУ Београд), Александар Чавић (одборник у Скупштини града Београда), Петар Чавић, Гаврило Ковачевић (председник градске општине Земун), Дејан Пауновић (повереник општинског одбора Раковица), Игор Ђогић, Весна Чингелић (чланица Већа општина Раковица), Ђоко Ненадић, Стефан Пантелић Стефановић (члан Већа Градске општине Нови Београд), Миљан Врачаревић и Предраг Веселиновић.

У погледу ових лица Више јавно тужилаштво у Београду је навело да је 27.01.2025. године упутило МУП-у два захтева за прикупљање обавештења. Одељењу за јавни ред и мир је упутило захтев да утврди идентитет свих учесника јавног окупљања одржаног дана 27.11.2024. године у Булевару Вудроа Вилсона, да провери да ли је неко од присутних изазивао нереде и недолично се понашао, као и да се изузму доступни видео записи на којима је забележен предметни догађај, уз напомену да су грађани на друштвеним мрежама идентификовали горе поменута лица. У погледу Младена Врачаревића, Сектору Унутрашње контроле МУП-а упућен је захтев да обави разговор са њим, како би се изјаснио на околности изазивања нереда или недоличног понашања.

Поздрављамо напоре тужилаштва да расветли предметни догађај, али напомињемо да је тужилаштво, на основу расположивих снимака, а сходно члану 282. ЗКП-а и само могло да прикупи потребне податке, посебно имајући у виду да је једно од лица које је наведено као нападач на демонстранте у студентским захтевима и Младен Врачаревић, начелник одељења за јавни ред и мир ПУ Београд, што доводи у сумњу непристрасност поступања полиције у овом случају. Такође, имајући у виду да су снимци провокација и напада извршених од стране ових лица дељени путем друштвених мрежа, а нека од наведених лица су препозната и у директним преносима овог скупа на телевизијама, што је додатно узнемирило јавност, будући да се ради о носиоцима јавних функција или запосленима у државним органима, мишљења смо да је тужилаштво требало да утврди веродостојност оваквих снимака и у својству сведока испита лица која су снимке направила и делила и на основу тога предузме даље одговарајуће кораке.

3.2.2. Покрећање одговарајућих казних поступка

Што се тиче казних поступака покренутих против лица таксативно наведених у другом студентском захтеву, Више јавно тужилаштво у Београду поднело је оптужни предлог против троје окривљених и то: Милије Колџића, Милене Алексић и Ивана Станишића због оправдане сумње да су извршили по једно кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344а став 1 КЗ током блокаде коловоза у Улици Булевар уметности, испред Факултета драмских уметности. Поред тога Више јавно тужилаштво у Београду покренуло је још седам кривичних поступака од којих су два већ окончана споразумом о признању кривичног дела.

- Прво основно јавно тужилаштво у Београду покренуло је један кривични поступак против четири лица (КТО 30/25) и један поступак против једног лица (КТ 171/25)
- Друго основно јавно тужилаштво у Београду покренуло је два кривична поступка од којих су оба окончана споразумом о признању кривичног дела.
- Треће основно јавно тужилаштво у Београду покренуло је два кривична поступка, тачније поднет је један оптужни предлог (КТ 235/25) и један предлог за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења (КТ 176/25)
- Више јавно тужилаштво у Новом Саду покренуло је четири кривична поступка од чега један против четири лица (КТО 6/25) и три против по једног лица (КТ 16/25, КТ 26/25 и КТ 2/25) од којих је један поступак окончан споразумом о признању кривичног дела (СК 1/25).
- Основно јавно тужилаштво у Новом Саду поднело је један захтев за покретање прекршајног поступка (КТР 4001/25)

- Више јавно тужилаштво у Шапцу покренуло је један кривични поступак.
- Остали предмети су у време писања овог извештаја, у фази прикупљања доказа или потребних обавештења из чега закључујемо да кривични поступци нису покренути.

У погледу одређених лица, тужилаштва су проценила да њихова понашања не садрже обележја кривичних дела већ прекршаја, што је разумљиво и оправдано. Међутим, из достављене документације прекршајних судова немогуће је са сигурношћу утврдити да ли се и један прекршајни поступак води против нападача на демостранте, или се сви прекршајни поступци воде против демостраната.

Прекршајни суд у Београду је доставио 32 анонимизирана захтева за покретање прекршајног поступка, од чега је велика већина одбачена, а донете су две пресуде. Пресуда од 23.01.2025 се односи на лице мушког пола које је 3.11.2024. посипало црвеном фарбом коловоз и тротоар испред Влеме Републике Србије, док се пресуда од 31.12.2024. односи на лице женског пола које је 2.12.2024. године "рукама размазивала фарбу, која се налазила на тротоару". На основу тога закључујемо да су обема пресудама прекршајно осуђени демонстранти.

Прекршајни суд у Новом Саду је доставио податке да се поводом предметних догађаја прекршајни поступак води против три лица за прекршаје против јавног реда и мира и то Младена Милеуснића из Новог Сада због прекршаја свађа, вика и бука на јавном месту из чл. 7 ст. 1 ЗЈРМ, Рајка Станишића из Новог Сада због прекршаја вређање, вршење насиља, претња или туча из чл. 9 ст. 1 ЗЈРМ и Александра Малешевића из Новог Сада због прекршаја непристојно, дрско и безобзирно понашање из чл. 8 ст. 1 ЗЈРМ. Прекршајни суд у Новом Саду није доставио захтеве за покретање прекршајног поступка, ни чињеничне описе прекршаја, али из њихове законске квалификације може се претпоставити да се и овде ради о протестантима.

Сходно томе, из достављене документације произилази да се ни једна пресуда прекршајних судова, ни покренути прекршајни поступак не односи на кажњавање лица наведених у студентским захтевима.

У погледу два поименице наведена нападача на студенте испред ФДУ Александра Јокића и Душана Костића, Више јавно тужилаштво у Београду је сматрало да пријављено дело нема елементе кривичног дела већ прекршаја, па је кривична пријава одбачена и поднет је захтев за покретање прекршајног поступка због прекршаја вређање, вршење насиља, претња или туча из чл. 9. ст. 2. Закона о јавном реду и миру (ЗЈРМ). Из достављене документације Прекршајног суда у Београду не видимо да су прекршајни поступци против ових лица покренути или окончани али не искључујемо могућност да јесу имајући у виду да је Прекршајни суд у Београду тражио

од Експертске групе да се захтев за достављање информација од јавног значаја прецизира навођењем имена окривљених.

Посебно је забрињавајуће да је Више јавно тужилаштво у Новом Саду, још 04.12.2024. године одбацило кривичну пријаву против Дамира Зобенице, потпредседника скупштине АП Војводина, под образложењем да се у његовом понашању нису стекли елементи било ког кривичног дела које се гони по службеној дужности, упркос чињеници да је јавно објављен снимак од 28.11.2024. године, на коме Дамир Зобеница позива непрепознатљиве чланове Српске Напредне Странке да провоцирају и вређају протестанте бунећи се "што се блокира", то бележе својим мобилним телефоном и прослеђују му како би он даље прослеђивао медијима, наводећи да се ради о партијском задатку од великог значаја. Ово нарочито имајући у виду постојање сумње да првобитни напади на протестанте нису били део спорадичних напада незадовољних појединаца, већ да су били организоване и оркестриране природе од стране владајуће странке, како би се спречила даља протестна окупљања.

Такве сумње додатно су поткрепљене индицијама да је одређен број СНС функционера и чланова који су учествовали у нападима на демонстранте на првобитним протестним окупљањима у Булевару Вудроа Вилсона и испред Факултета драмских уметности. У том контексту посматрано, поменути снимак би указивао на подстрекавање на овакве нападе од стране челника владајуће странке, и доказао би организовану природу напада, а према члану 34. став 1. Кривичног Законика "ко другог са умишљајем подстрекне да изврши кривично дело, казниће се казном прописаном за то кривично дело". Имајући у виду да је кривична пријава против Дамира Зобенице поднета 02.12.2024. године, а Више јавно тужилаштво у Новом Саду ју је одбацило 04.12.2024. године, слободни смо да претпоставимо да се тужилаштво уопште није упуштало у питање веродостојности и значаја спорног снимка.

3.2.3. Разрешење са јавних функција

Експертска група не располаже званичним информацијама да ли су лица која су изричито поменута у другом студентском захтеву разрешена са јавних функција, али претходна анализа наводи на негативан одговор, имајући у виду да у погледу њих не само да није покренут кривични поступак, већ је и даље неразјашњена њихова евентуална улога у поменутих догађајима.

Нека од поменутих лица су поднела оставке што је *de facto* и онемогућило њихово разрешење са дужности. Д. Зобеница поднео је оставку "из личних разлога", М. Колџић поднео је оставку на функцију члана Већа Градске општине Нови Београд, а А. Јокић је поднео оставку на место координатора за дистрибутивно подручје ЕД Београд. Посматрано у контексту одбацивања кривичних пријава против Д. Зобенице и А. Јокића, остаје нејасан разлог због кога су ова лица поднела оставке, али свакако да

имају право да их поднесу "из личних разлога". Подношење оставке јесте лични чин који може али не мора бити повезан са инцидентима који су се одиграли у току грађанских протеста. Разрешење са функције јесте облик политичке санкције за одређено понашање, која се наводи у студентском захтеву

Још један пример који нарушава поверење у поступање надлежних институција је и физички напад на протестном скупу у Новом Саду 5.11.2024. када је сниматељ Еуроџуза Мирко Тодоровић оборен на земљу заједно са својом камером. Према изјави присутне репортерке Наташе Ковачев нападач се налазио у друштву присталица Српске напредне странке. На питање зашто је напад извршен, поменути присталице одговориле су да се сниматељ сам саплео и пао (иако снимак указује на супротно). На основу доступних снимака и фотографија са лица места, јавност је као нападача идентификовала Вука Раонића. Документација коју су Експертској групи доставили ВЈТ и Прекршајни суд у Новом Саду не указује да се у вези са овим лицем и/или овим случајем води било какав поступак. Напротив, Вук Раонић се у непознатом својству појавио на седници Скупштине града Новог Сада. На питања новинара у вези са нападом Раонић је одговорио "да се не сећа и да не зна о чему новинари причају", док је градоначелник Новог Сада Жарко Мићин изјавио да је нападач "његов добар друг", "да је намеравао да га постави на функцију у свом кабинету", да "снимак није довољан", "да жели да тужилаштво утврди све релевантне чињенице", али и "да би од новембра до сада био покренут кривични поступак (да је Раонић одговоран, прим. аут)".

Наведени случај указује да пракса селективног (не)кажњавања или процесуирања одговорних лица у вези са протестним окупљањима није напуштена. Штавише, имајући у виду да је одговорно лице из овог случаја предвиђено за јавну функцију, ово поступање у директној је контрадикцији са захтевом студената да се нападачи разреше са јавних функција.

4. Извештај поводом трећег студентског захтева

4.1. Садржај трећег студентског захтева

Изворни текст трећег студентског захтева гласи:

"Одбацивање кривичних пријава против ухапшених и приведених студената на протестима, као и обуставу већ покренутих кривичних поступака."

Конкретизација овог захтева гласи:

"У претходном периоду представници власти су констатовали да су сви учесници грађанских протеста пуштени на слободу. Међутим, то се не сматра испуњењем захтева.

Разлог који стоји иза тога јесте тај што пуштање на слободу из притвора не гарантује да та лица неће бити кривично гоњена, нити да против њих неће бити донета осуђујућа пресуда. У складу с изнетим, захтевамо да се против свих студената и професора учесника грађанских протеста одбаце кривичне пријаве, а уколико је кривични поступак у току, да се исти обустави.”

4.2. Контекст и правни оквир

Трећи студентски захтев већ на први поглед није довољно одређен, имајући у виду да се захтева “одбацивање кривичних пријава и обустављање кривичних поступака против свих студената и професора лишених слободе на грађанским протестима”, без прецизирања о којим се студентима и професорима ради. Такође није јасно да ли се захтев односи на сва лица ухапшена током грађанских протеста или само на студенте и професоре, па се опет намеће питање по ком основу и због чега би студенти и професори били повлашћени у односу на остале протестанте? Овако формулисан, захтев може деловати и неправедно, посебно у контексту другог студентског захтева у коме се тражи “идентификација и покретање поступка против свих лица која су на протестима нападала студенте док се са друге стране тражи ослобађање свих “студената и професора” који су такође учествовали на тим истим протестима.

Да би се разумела суштина трећег студентског захтева, морамо се хронолошки вратити на протесна окупљања која су уследила након пада надстрешнице на железничкој станици у Новом Саду, 01.11.2024. Дан касније грађани су блокирали раскрсницу код железничке станице у Новом Саду, 3. новембра одржан је и протест у Београду, а 5. новембра одржан је велики скуп испред Градске куће у Новом Саду када су забележени први инциденти, 14 лица је лишено слободе, а неким од њих касније је и одређен притвор. Према снимцима појединих медија, објавама на друштвеним мрежама и наводима протестаната, на скупу су се налазили полицајци у цивилу, без видљивих полицијских обележја, који су примењивали овлашћења без претходног показивања значке или полицијске легитимације. Примера ради, један од инцидената који су камере забележиле уследио је након што су двојица мушкараца (касније се испоставило полицијских службеника) кренули да одводе девојку, на чему им се успротивио њен младић Р.С., који је након тога лишен слободе и одређен му је притвор.

Доступна званична саопштења државних органа у вези с дешавањима од 5.11.2024. године у Новом Саду су следећа:

1. У заједничком саопштењу Вишег јавног тужилаштва и Основног јавног тужилаштва у Новом Саду од 6.11.2024. истиче се да је по захтеву ових тужилаштава:
 - а. Лишено слободе 9 лица:

- i.6 лица због кривичног дела Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу (члан 344а, став 4, у вези са ставом 1 КЗ),
- ii.једно лице због кривичног дела Уништење и оштећење туђе ствари (члан 212 КЗ),
- iii.једно лице због кривичног дела Напад на службено лице у вршењу службене дужности (члан 323 став 3 у вези са ставом 2 КЗ), једно лице због кривичног дела Изазивање опште опасности (члан 278, став 3, у вези са ставом 1 КЗ).
- b. У тренутку објављивања саопштења сазнајемо да се још увек трагало за
- i.лицем за које се сумња да је извршило кривично дело Повреда угледа Републике Србије (члан 173 став 1 КЗ) и за
- ii.другим лицима за која се сумња да су извршила кривично дело Напад на службено лице (члан 323, став 3 у вези са ставом 2 КЗ) и кривично дело Уништење и оштећење туђе ствари (члан 212 КЗ)
- c. Тужилаштва у истом саопштењу обавештавају и да је извршен увиђај узорковањем од стране Института за јавно здравље Војводине, због сумње да је дело Изазивање опште опасности извршено изливањем фекалија из цистерне испред Градске куће у Новом Саду.
2. Министарство унутрашњих послова је поводом истог догађаја, 6.11.2024. саопштило да је приведено 14 лица, а да се рад на идентификацији и привођењу наставља. Мере и радње су предузете према следећим лицима:
- a. С.Л. (1982), који је доведен зато што је металном шипком ломио средства видео-надзора, односно камеру која се налазила на спољном зиду Градске куће. Лице је задржано до 48 сати због насилничког понашања на јавном скупу.
- b. Д.Р. (2008), који је доведен зато што је ударао и разбијао прозоре Градске куће. Лице је предато судији за малолетнике због насилничког понашања на јавном скупу.
- c. М.К. (2004), који је доведен због бацања каменица на објекат Градске куће и том приликом поломио стакла. Лице је задржано до 48 сати због насилничког понашања на јавном скупу.
- d. М.М. (2004), који је доведен због бацања каменица на објекат Градске куће и том приликом поломио стакла. Лице је задржано до 48 сати због насилничког понашања на јавном скупу.
- e. И.Б. (1998), који се сумњичи да је запаљену експлозивну направу, кроз разбијен прозор, убацио у унутрашњост Градске куће. Лице је задржано до 48 сати због насилничког понашања на јавном скупу.

- f. Л.Н. (2005), код кога су полицијски службеници пронашли шок бомбе. Лицу је поднета прекршајна пријава у редовном поступку.
- g. А.Ч. (2005), код кога су полицијски службеници пронашли шок бомбе. Лицу је поднета прекршајна пријава у редовном поступку.
- h. А.М. (2004), који је бацао каменице на објекат Градске куће и том приликом нанео оштећења. Лице је задржано до 48 сати због насилничког понашања на јавном скупу.
- i. И.И. (2005), који је био заједно са доведеним А.М. који је бацао каменице на Градску кућу. Даљим радом није утврђена одговорност лица и оно је након узимања изјаве пуштено.
- j. Р.С. (1997), који је приликом привођења због насилничког понашања и уништавања камере на Градској кући, напао полицијске службенике. Лице је задржано до 48 сати због напада на службено лице у вршењу службене дужности.
- k. Г.Ј. (1974), који је, приликом привођења лица Р.С., ударио полицијског службеника, што је Р.С. искористио и побегао. Лице је задржано до 48 сати због напада на службено лице у вршењу службене дужности.
- l. М.Б. (1982), који је из приколице цистерне, која је доведена трактором, на Тргу слободе, испред Градске куће, избацио неутврђену течност, за коју се сумња да су фекалије. Лице је задржано до 48 сати због изазивања опште опасности.
- m. М.С. (1998), који је металном кантом разбио излог стакло димензије 150x100 цм на просторијама Српске напредне странке. Лице је задржано до 48 сати због уништења и оштећења туђе ствари.
- n. С.Ч. (1965) који је дошао испред просторија СНС са јасно видљивим чекићем у џепу, који му је одузет. Против лица је поднета прекршајна пријава у редовном поступку.

Имајући у виду тренутак у коме су студентски захтеви првобитно формулисани, полазимо од претпоставке да се трећи студентски захтев односио управо на ту ситуацију и иницијално је био усмерен на ослобађање студената лишених слободе приликом протеста у Новом Саду одржаног 05.11.2024. године, у таквим околностима. У међувремену су ова лица пуштена из притвора, али како само пуштање из притвора не значи и ослобађање од кривичне одговорности, захтев је касније конкретизован тако да обухвата и одбацивање кривичних пријава односно обустављање кривичних поступака против њих.

У том контексту посматрано, трећи студентски захтев је оправдан и усмерен на правилан и непристрастан рад институција. Наиме, ако је на скупу заиста било припадника полиције који нису носили видљива полицијска обележја нити су, пре почетка примене службених овлашћења показивали службене значке и легитимације, тиме су полицијски службеници прекршили чл. 66 Закона о полицији. Таквим поступањем су и друга лица потенцијално доведена у неотклоњиву стварну заблуду да се ради о полицијским службеницима, што искључује противправност њиховог понашања, а самим тим и постојање кривичног дела. Другим речима, лице не може бити кривично одговорно за напад на службено лице у вршењу службене дужности, или спречавање службеног лица у вршењу службене радње, ако уопште није знало, нити је могло да зна да се радило о службеном лицу. Посматрано из тог угла, нејасно је и на основу којих чињеница су кривични поступци против ових лица уопште покренути и због чега су им одређени притвори.

Експертска група је посредством Ректората, 11.02.2025. године упутила Министарству правде Републике Србије молбу да јој достави листу са именима помилованих лица као и наредбе о покретању истрага, односно оптужне акте поднете против истих. У време подношења овог извештаја, 05.03.2025. године, Министарство правде ове податке није доставило, тако да Експертска група није имала увид у предлог министра правде за помиловање и нема одговор на питање о томе која су тачно лица предложена за помиловање, нити који је био критеријум да се та лица предложе за помиловање. Информације у овом извештају су, дакле засноване на јавно доступним саопштењима државних органа.

Из саопштења за медије председника Републике Србије од 29.01.2025. године сазнали смо да је председник Републике, на основу предлога министра правде достављеног два дана раније, донео одлуку о помиловању 13 особа, од тога 6 студената, једног декана, једног доцента на факултету, 4 директора школа и једног помоћног радника у школи.

На званичним страницама јавних тужилаштва, објављени су следећи подаци:

1. На интернет страници Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду, саопштено је да су, након одлуке о помиловању председника Републике, 31.01.2025. године донете наредбе о обустави истраге у односу на М.М., М.К. и И.Б., који имају статус студената, због кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из члана 344а став 4 у вези са ставом 1 КЗ. Даље је наведено да су, такође на основу Одлуке о помиловању, одбачене кривичне пријаве поднете против осумњичених Б.М.- директорке техничке школе у Шапцу, М.И. директорке гимназије у Шапцу, М.Е.- директорке Основне школе "Мика Митровић" у Богатићу и С.С.- директорке Економске школе "Стана Милановић"

у Шапцу, због кривичног дела злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 1 КЗ.

2. На интернет страници Основног јавног тужилаштва у Новом Саду, саопштено је да су, након одлуке о помиловању председника Републике, 31.01.2025. године донете наредбе о обустави истраге у односу на: а) РС., због кривичног дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323 ст. 3 у вези са ст. 2 КЗ и кривичног дела спречавање службеног лица у вршењу службене радње из чл. 322 ст. 3 у вези са ст. 1 КЗ, б) Д.Б. због кривичног дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323 ст. 3 у вези са ст. 1 КЗ и кривичног дела тешка крађа из чл. 204 ст. 1 тач. 3 КЗ и в) Р.Ј. због два кривична дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323 ст. 3 у вези са ст. 1 КЗ. У поступку против окривљеног М.С. донето је решење о одбачају кривичне пријаве због кривичног дела уништење и оштећење туђе ствари из чл. 212 ст. 1 КЗ и кривичног дела ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23 ст. 1 ЗЈРМ.
3. На интернет страници Основног јавног тужилаштва у Нишу, саопштено је да нема места покретању кривичног поступка против Н.Ј. из Ниша, имајући у виду одлуку о помиловању председника Републике Србије Александра Вучића којом се Н.Ј. ослобађа кривичног гоњења за кривично дело повреда равноправности из чл.128 ст. 2 у вези ст.1 КЗ.

4.3. Анализа и мишљење Експертске групе

Приликом стручне оцене испуњености трећег студентског захтева Експертска група је настојала да одговори на три основна питања:

1. Шта је помиловање и коме се може дати помиловање?
2. Да ли су помилована сва лица на која се захтев односи?
3. Да ли је одлукама о помиловању трећи студентски захтев испуњен?

4.3.1. Помиловање и субјекти помиловања

Помиловање је акт којим се поименично одређеном лицу даје ослобађање од кривичног гоњења, или потпуно или делимично ослобођење од извршења казне, или се изречена казна замењује блажом казном или условном осудом (чл. 110 КЗ РС). Реч је о акту милости који служи као коректив правноснажним судским одлукама након промењених околности, рецимо тешке или неизлечиве болести осуђеног, промењених политичких околности које раније осуде чине неправеднима и т. сл.

У конкретном случају, реч је о аболицији односно ослобађању од кривичног гоњења која онемогућава само вођење кривичног поступка против неког лица. Овај поступак

се, према Закону о помиловању (ЗП) покреће искључиво по службеној дужности (чл. 4 ст. 2 ЗП), на захтев министра правде (чл. 11 ст. 1 ЗП), а коначну одлуку о помиловању доноси председник Републике Србије. Помиловање, према Законику о кривичном поступку, представља трајну процесну сметњу за вођење кривичног поступка, тако да се покренути кривични поступак обуставља, односно доноси се одбијајућа пресуда.

Имајући у виду наведено, помиловања су дата у складу са законом након чега су поступајућа тужилаштва донела одговарајуће одлуке – наредбе о обустави истрага, односно о одбацивању кривичних пријава. Међутим, у вези са самим овим институтом, у јавности су се наметнула одређена питања и то:

А. Да ли се помиловање може дати лицима против којих још увек није покренути кривични поступак?

Да. Иако нелогично, законски посматрано помиловање се може дати и лицима против којих кривични поступак формално није покренут. Према Кривичном законнику помиловањем се тачно одређеном лицу, између осталог даје ослобађање од кривичног гоњења. Законик о кривичном поступку са друге стране, раздваја покретање кривичног поступка (чл. 7 ЗКП) и почетак кривичног гоњења (чл. 5 ст. 2 ЗКП), па произилази да помиловање може бити дато и након подношења кривичне пријаве, а пре формалног започињања кривичног поступка. Кривични поступак започиње доношењем наредбе о спровођењу истраге, односно потврђивањем оптужнице или у скраћеном поступку одређивањем главног претреса односно доношењем решења о одређивању притвора (чл. 7 ЗКП), тако да покретања кривичног поступка не долази одмах након подношења кривичне пријаве. Након подношења кривичне пријаве долази до почетка кривичног гоњења, јер тада по правилу долази до предузимања неких радњи како би се испитала њена основаност, а кривични поступак почиње тек касније. Како Кривични законик каже да се помиловањем лицу може дати ослобађање од кривичног гоњења, произилази да се оно може дати и пре покренутог кривичног поступка. У прилог томе говори и члан 284 ст. 1. Т. 2 ЗКП према коме ће јавни тужилац одбацивати кривичну пријаву, између осталог и ако је дело обухваћено помиловањем.

Б. Да ли је помиловање у наведеним случајевима гаранција да се против помилованих лица не може поново покренути кривични поступак за исто кривично дело?

Не, хипотетички посматрано, против свих ових лица би се поново могао покренути кривични поступак за исто кривично дело. Према чл. 4 ЗКП нико не може бити гоњен за кривично дело за које је оптужба правноснажно одбијена или је поступак правноснажно обустављен. Ово правило забране поновног суђења важи само за одлуке суда, не и за одлуке тужилаштва. У конкретном случају тужилаштво је, на основу одлуке о помиловању, донело решења о одбацивању кривичних пријава, односно наредбе о обустави истрага, што је једино и било правно могуће будући да су

одлуке о помиловању донете у овој фази кривичног поступка. Међутим, иста би ситуација била и да су тужилаштва одбацила кривичне пријаве или обуставила истраге самоиницијативно, без одлука о помиловању. Гаранцију да неће бити поново кривично гоњени за исто кривично дело грађани могу имати тек када предмет из истражне уђе у судску фазу поступка, што би додатно пролонгирало испуњење трећег студентског захтева.

В. Да ли помилована лица која су пре помиловања била у притвору имају право да израже накнаду штете због неоснованог лишења слободе?

Постоје аргументи и за потврдан и за негативан одговор, па ће судска пракса у том погледу морати да заузме став. Према чл. 584. ст. 1 т. 1. ЗКП, неосновано лишеним слободе сматра се, између осталих, лице које је било лишено слободе, а није дошло до покретања поступка, или је правноснажним решењем поступак обустављен или је оптужба одбијена, или је поступак правноснажно окончан одбијајућом или ослобађајућом пресудом. У конкретним случајевима поступак није окончан решењем, већ наредбом о обустави истраге. Реч је о очитом законодавном пропусту до ког је вероватно дошло због тога што се приликом измена закона у обзир узело имало раније законско решење по коме се и истрага обустављала решењем, занемаривши чињеницу да се истрага сада окончава наредбом. Законски посматрано, произилази да наредба о обустави истраге не даје право на накнаду штете лицу које је било притворено, а истрага је потом обустављена. Сходно томе, чисто језичко тумачење не даје овим лицима право на накнаду штете. Међутим, системско и историјско тумачења текста закона може да доведе до закључка да лица у питању имају ово право, узимајући у обзир да се до доношења ЗКП из 2013. године истрага обустављала решењем, па би сходно томе, лица у погледу којих је истрага наредбом обустављена након одлуке о помиловању имала право на накнаду штете. Поред тога, постоји могућност да пракса овакве притворе оцени незаконитим позивањем на чл. 584. ст. 1 т. 1 ЗКП, који предвиђа да се лицем које је неосновано лишено слободе сматра и оно лице које је лишено слободе “услед грешке или незаконитог рада органа поступка”, али у том случају би тужилаштва и судови морају да признају грешке и незаконитости у свом раду у конкретним предметима.

4.3.2. Помилована лица

Медији су пренели да је у обраћању од 27.1.2025. председник РС изјавио:

”Тринаест студената и професора је процесуирано и за свих 13 је предвиђено да се донесе одлука о помиловању. Никад нисам доносио одлуку о помиловању, то је увек ризично, не можете да узимате правду у руке, овим се отвара Пандорина кутија. Чекали смо тренутак да тужилаштво одбаци део кривичних пријава, постоји основана сумња да су починили кривична дела. Ја ћу, уколико не постоји друго решење, у складу

са законом, без обзира што ће то, због принципа, разумем колико је важно, бити спреман за оне који то желе да потпишем помиловање од кривичног гоњења, то ћу најкасије у среду да урадим. Остаје још захтев за прекршајна дела, то је за МУП.”

Из обраћања произлази да су лица која ће пар дана након тога бити помилована студенти и професори.

Као што је претходно истакнуто, на предлог Министарства правде, 29.01.2025. председник је донео одлуке о помиловању поменутих 13 лица. Прегледности ради наводимо да је након одлука председника, Више јавно тужилаштво у Новом Саду донело је следеће одлуке:

- М.М – наредба о обустави истраге због кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а ст. 4 КЗ.
- М.К. – наредба о обустави истраге због кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а ст. 4 КЗ.
- И.Б. – наредба о обустави истраге због кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а ст. 4 КЗ.
- Б.М. – одбачена кривична пријава за кривично дело злоупотребе службеног положаја из чл. 359 ст. 1 КЗ
- М.И. – одбачена кривична пријава за кривично дело злоупотребе службеног положаја из чл. 359 ст. 1 КЗ
- М.Е. – одбачена кривична пријава за кривично дело злоупотребе службеног положаја из чл. 359 ст. 1 КЗ
- С.С. – одбачена кривична пријава за кривично дело злоупотребе службеног положаја из чл. 359 ст. 1 КЗ

Основно јавно тужилаштво у Новом Саду, донело је следеће одлуке:

- Р.С. – наредба о обустави истраге због кривичног дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323 ст. 3 у вези са ст. 2 КЗ и кривичног дела спречавање службеног лица у вршењу службене радње из чл. 322 ст. 3 у вези са ст. 1 КЗ.
- Д.Б. – наредба о обустави истраге због кривичног дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323 ст. 3 у вези са ст. 1 КЗ и кривичног дела тешка крађа из чл. 204 ст. 1 тач. 3 КЗ
- Р.Ј. – наредба о обустави истраге због два кривична дела напад на службено лице у вршењу службене дужности из чл. 323 ст. 3 у вези са ст. 1 КЗ

- М.С. – решење о одбачају кривичне пријаве због кривичног дела уништење и оштећење туђе ствари из чл. 212 ст. 1 КЗ и кривичног дела ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23 ст. 1 ЗЈРМ.

Основно јавно тужилаштво у Нишу донело је следећу одлуку:

- Н.Ј. – не покреће се кривични поступак имајући у виду одлуку о помиловању председника Републике Србије Александра Вучића којом се Н.Ј. ослобађа кривичног гоњења за кривично дело повреда равноправности из чл.128 ст. 2 у вези ст. 1 КЗ.

Из саопштења не произилази јасно на који начин су лица помилована због злоупотреба службеног положаја или повреде равноправности повезана са протесним окупљањима и студентским захтевима. У недостатку одлука захтеваних од Министарства правде, на то не можемо дати одговор.

Додатно, услед формулације студентског захтева, којом нису прецизно одређена лица за која се тражи одбацивање кривичних пријава или обустављање поступка, као ни догађај у вези са којим се то тражи, и услед недоступности потпуних информација о лицима која су у вези са догађајем у Новом Саду од 5.11.2024. кривично гоњена, Експертска група не може дати коначан одговор о томе да ли је помиловање обухватило сва лица на која се захтев односи.

4.3.3. Помиловање и испуњеност трећег захтева

С обзиром на претходну анализу, могућа су два становишта у погледу испуњености трећег захтева:

1. Формално-правно, председничким актима помиловања је спречено даље вођење кривичног поступка против одређених лица, што би значило да је овај захтев испуњен у погледу оних лица која су обухваћена одлукама о помиловању.
2. Суштински посматрано, ако се има у виду да су студентски захтеви усмерени на стварање правне државе и независних правосудних институција, може се сматрати да овај захтев не само да није испуњен него је одлукама о помиловању његово испуњење фактички онемогућено.

Одсуство сарадње министарства правде и формулација студентског захтева отежава коначно заузимање становишта. Но, може се с добрим разлозима претпоставити да у позадини другог и трећег студентског захтева лежи незадовољство радом полиције, тужилаштва и судова, због непоступања или селективног поступања. У том смислу, захтев јесте усмерен на то да се ослободе она лица која су ухапшена и процесуирана неправедно и која су била жртве полицијске репресије.

На основу претходне анализе закључујемо да, иако су вероватно помиловани студенти који су неправедно ухапшени помиловање је довело до проблема који су и пре и после помиловања истицани у прилог тврдњи о неправедности студентских захтева. Примера ради, може се истаћи: 1) под истим околностима под којима су помиловањем ослобођени неки студенти, нека друга лица нису ослобођена, што је довело до тога да помиловање остане селективно с обзиром на припадност лица одређеној друштвеној групи, 2) помилована су лица која нису обухваћена захтевом или а) због тога што су по свему судећи извршила кривична дела или прекршаје, што чини поступање надлежних органа према њима оправданим, или б) због тога што њихово поступање није повезано са студентским захтевом; 3) помиловање онемогућава утврђивање кључних чињеница које произлазе из тумачења студенског захтева које је претходно изнето. Трећи проблем захтева додатно појашњење.

Наиме, из саопштења јавних тужилаштава видимо да је у погледу појединих лица истрага покренута, а касније обустављена управо због кривичног дела напада на службено лице у вршењу службене дужности. Но ако службена лица, супротно Закону о полицији нису носила видљива службена обележја, нити су се представила службеном значком или легитимацијом пре почетка примене службених овлашћења, ни осумњичени нису могли знати да се ради о службеним лицима. Самим тим и није било основа за покретање кривичног поступка.

Према члану 28 Кривичног Законика, није кривично дело оно које је учињено у неотклоњивој стварној заблуди. Стварна заблуда је неотклоњива ако учинилац није био дужан и није могао да избегне заблуду у погледу неке стварне околности која представља обележје кривичног дела или у погледу неке стварне околности која би, да је заиста постојала, чинила дело дозвољеним. У конкретном случају, постоји сумња да су учиниоци били доведени у заблуду, будући да нису знали да пружају отпор полицијским службеницима. Неотклоњива стварна заблуда искључује противправност понашања лица доведеног у заблуду, самим тим и постојање кривичног дела, а у том случају се, након главног претреса поступак окончава доношењем ослобађајуће пресуде.

Не прејудицирамо оцену тачности ових информација и снимака пренетих у медијима, међутим, одлука о помиловању је и спречила њихово утврђивање, односно спречила је утврђивање евентуалних незаконитости у поступању полиције на поменутом скупу, као и незаконитости у поступању јавног тужилаштва и суда приликом одређивања притвора и покретања истраге у оваквим случајевима. Такво поступање је супротно духу студентских захтева, чија је суштина да свака институција делује у оквиру својих надлежности.

Упркос томе, Експертска група напомиње да је мотив за испуњење захтева путем одлука о помиловању из једне перспективе разумљив – кривични поступци дуго трају, па би чекање на њихово окончање пролонгирало испуњење студентских захтева, а јасна је намера државних званичника да се што пре изађе из кризе. У том смислу, помиловање је било најбржи начин да се формално онемогући даље процесуирање поменутих лица, али је уједно онемогућило и даље утврђивање ових системских неправилности у поступањима полиције, јавних тужилаштва и судова.